

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο πενταμελές τμήμα)
της 29ης Σεπτεμβρίου 2000 *

Στην υπόθεση T-55/99,

Confederación Española de Transporte de Mercancías (CETM), με έδρα τη Μαδρίτη (Ισπανία), εκπροσωπούμενη από τον J. Pérez Villar, δικηγόρο Μαδρίτης, Calle López de Hoyos 322, Μαδρίτη,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους J. Guerra Fernández και Δ. Τριανταφύλλου, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο προσφυγή για την ακύρωση της αποφάσεως 98/693/ΕΚ της Επιτροπής, της 1ης Ιουλίου 1998, σχετικά με το ισπανικό καθεστώς ενισχύσεων για

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

την αγορά επαγγελματικών οχημάτων «Σχέδιο Επαγγελματικής Ανανέωσης» (Αύγουστος 1994-Δεκέμβριος 1996) (ΕΕ L 329, σ. 23), καθόσον η απόφαση αυτή, με τα άρθρα της 3 και 4, κηρύσσει ορισμένες ενισχύσεις παράνομες και ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και επιβάλλει την ανάκτησή τους,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τρίτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, J. Azizi, R. M. Moura Ramos, M. Jaeger και P. Mengozzi, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της που είχε οριστεί στις 11 Απριλίου 2000, στην οποία δεν παρέστησαν οι διάδικοι,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Νομικό και πραγματικό πλαίσιο της διαφοράς

- ¹ Η παρούσα υπόθεση αφορά την απόφαση 98/693/ΕΚ της Επιτροπής, της 1ης Ιουλίου 1998, σχετικά με το ισπανικό καθεστώς ενισχύσεων για την αγορά επαγγελ-

μάτικών οχημάτων «Σχέδιο Επαγγελματικής Ανανέωσης» (Αύγουστος 1994-Δεκέμβριος 1996) (ΕΕ L 329, σ. 23, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

Στις 28 Ιουλίου 1994, η Ισπανική Κυβέρνηση θέσπισε, χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση στην Επιτροπή, το «Σχέδιο Επαγγελματικής Ανανέωσης» (στο εξής: ΣΕΑ) υπέρ φυσικών προσώπων, μικρομεσαίων επιχειρήσεων (στο εξής: ΜΜΕ), οργανισμών τοπικής ή περιφερειακής δημόσιας διοίκησης και τοπικών φορέων παροχής δημοσίων υπηρεσιών. Το καθεστώς αυτό, το οποίο εφαρμόστηκε αρχικά από τον Αύγουστο του 1994 έως τον Δεκέμβριο του 1995, παρατάθηκε έως το τέλος του 1996.

Το ΣΕΑ διέπεται από σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1994 μεταξύ του Instituto de Crédito Oficial (επίσημου πιστωτικού ιδρύματος, στο εξής: ICO) και του ισπανικού Υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας. Βάσει της συμβάσεως αυτής, το ICO ανέλαβε να συνάψει με ορισμένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συμβάσεις δυνάμει των οποίων τα ιδρύματα αυτά ενήργησαν ως μεσολαβητές και εφάρμοσαν ευθέως το ΣΕΑ με μεταγενέστερη αντιστάθμιση εκ μέρους του ICO.

Το βαλλόμενο μέτρο συνίστατο σε επιδότηση επιτοκίων για πιστώσεις που χορηγήθηκαν για την αγορά ή τη χρηματοδοτική μίσθωση με προοπτική αγοράς οχημάτων επαγγελματικής χρήσεως. Οι πιστώσεις αυτές μπορούσαν να καλύπτουν έως το 70 % της συνολικής αξίας του νέου οχήματος (χωρίς τον ΦΠΑ) και είχαν διάρκεια τεσσάρων ετών χωρίς περίοδο χάριτος. Ο δικαιούχος και το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα διαπραγματεύονταν τις εγγυήσεις.

Ο αρχικός προϋπολογισμός που προέβλεπε το ΣΕΑ ανερχόταν σε 9 δισεκατομμύρια ισπανικές πεσέτες (ESP) περίπου. Το όριο της πιστώσεως που διέθετε το ICO ανερχόταν σε 100 δισεκατομμύρια ESP. Η μέγιστη επιδότηση ήταν 93 196 ESP ανά εκατομμύριο δανείου.

- 6 Η επιδότηση των επιτοκίων προβλεπόταν για τη χρηματοδότηση πέντε κατηγοριών οχημάτων επαγγελματικής χρήσεως:
- ημιρυμουλκούμενα και φορτηγά άνω των 30 τόνων,
 - οχήματα επαγγελματικής χρήσεως από 12 έως 30 τόνους,
 - οχήματα επαγγελματικής χρήσεως από 3,5 έως 12 τόνους,
 - ρυμουλκούμενα ΙΧ, εμπορικά φορτηγάκια και οχήματα επαγγελματικής χρήσεως έως 3,5 τόνους,
 - αστικά και υπεραστικά λεωφορεία.
- 7 Προϋπόθεση για τη λήψη της επιδοτήσεως των επιτοκίων ήταν η οριστική απόσυρση από την αγορά οχήματος ταξινομημένου τουλάχιστον προ δεκαετίας (επταετίας για τους οδικούς ελκυστήρες). Αρμόδια να χορηγήσει τη βεβαίωση της αποσύρσεως αυτής ήταν η Dirección General de Tráfico (γενική διεύθυνση οδικής κυκλοφορίας).
- 8 Μεταξύ 9 Φεβρουαρίου 1995 και 20 Φεβρουαρίου 1996, η Επιτροπή ζήτησε από το Βασίλειο της Ισπανίας πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με το ΣΕΑ, για το οποίο έλαβε γνώση από ανεπίσημη πηγή. Το Βασίλειο της Ισπανίας της απάντησε με επιστολές της 6ης Μαρτίου και 26ης Ιουλίου 1995 και της 14ης Μαρτίου 1996.

Με επιστολή της 26ης Ιουνίου 1996, η Επιτροπή ανακοίνωσε στο Βασίλειο της Ισπανίας την πρόθεσή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ). Η Επιτροπή κάλεσε το Βασίλειο της Ισπανίας να υποβάλει τις παρατηρήσεις του. Τα λοιπά κράτη μέλη και οι ενδιαφερόμενοι τρίτοι ενημερώθηκαν για την έναρξη της διαδικασίας αυτής και κλήθηκαν να υποβάλουν τις ενδεχόμενες παρατηρήσεις τους με τη δημοσίευση της προαναφερθείσας επιστολής στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 13ης Σεπτεμβρίου 1996 (ΕΕ C 266, σ. 10). Στην ανακοίνωση αυτή, η Επιτροπή δήλωσε ότι θεωρούσε το ΣΕΑ παράνομο και εξέφρασε αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητά του με την κοινή αγορά.

Το Βασίλειο της Ισπανίας υπέβαλε τις παρατηρήσεις του με επιστολή της 26ης Ιουλίου 1996, η οποία πρωτοκολλήθηκε στην Επιτροπή την 1η Αυγούστου 1996. Η δημοσίευση στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* δεν προκάλεσε αντιδράσεις από ενδιαφερόμενους τρίτους. Σε συνέχεια της αιτήσεως παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών που απέστειλε η Επιτροπή στις 19 Δεκεμβρίου 1996, το Βασίλειο της Ισπανίας παρέσχε διευκρινίσεις σε συνάντηση με την Επιτροπή στις 14 Ιανουαρίου 1997, καθώς και με επιστολή της 12ης Φεβρουαρίου 1997.

Η Επιτροπή ζήτησε από το Βασίλειο της Ισπανίας, αρχικά με τηλεομοιοτυπία και στη συνέχεια με επιστολή της 19ης Νοεμβρίου 1997, να της παράσχει συμπληρωματικά πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τις δικαιούχους επιχειρήσεις οι οποίες δεν παρέχουν υπηρεσίες μεταφορών ως κύρια δραστηριότητα και δραστηριοποιούνται μόνο σε τοπικές αγορές. Το Βασίλειο της Ισπανίας απάντησε στην αίτηση αυτή με επιστολές της 27ης Νοεμβρίου 1997 και της 20ής Φεβρουαρίου 1998.

Την 1η Ιουλίου 1998, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση.

- 13 Η απόφαση αυτή περιλαμβάνει τις ακόλουθες διατάξεις:

«Άρθρο 1

Οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στο πλαίσιο του [ΣΕΑ] σε περιφερειακές δημόσιες αρχές και σε τοπικούς φορείς παροχής δημόσιων υπηρεσιών, υπό μορφή επιδότησης επιτοκίου για την απόκτηση επαγγελματικών οχημάτων μεταξύ Αυγούστου 1994 και Δεκεμβρίου 1996, σύμφωνα με τη σύμβαση συνεργασίας της 27ης Σεπτεμβρίου 1994 μεταξύ του Υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας και του επίσημου πιστωτικού ιδρύματος [ICO], δεν συνιστούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

Άρθρο 2

Οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν σε φυσικά πρόσωπα ή ΜΜΕ που επιδίδονται σε δραστηριότητες εκτός των μεταφορών σε αποκλειστικά τοπική ή περιφερειακή κλίμακα, για την απόκτηση επαγγελματικών οχημάτων της κατηγορίας Δ, δεν συνιστούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

Άρθρο 3

Όλες οι άλλες ενισχύσεις που χορηγήθηκαν σε φυσικά πρόσωπα ή ΜΜΕ συνιστούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και είναι παράνομες και ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά.

Άρθρο 4

Η Ισπανία καταργεί και ανακτά τις ενισχύσεις που αναφέρονται στο άρθρο 3. Το ποσό της ενίσχυσης επιστρέφεται σύμφωνα με τους κανόνες του εθνικού δικαίου, προσαυξημένο κατά τους τόκους, οι οποίοι υπολογίζονται εφαρμόζοντας τα επιτόκια αναφοράς που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των καθεστώτων περιφερειακών ενισχύσεων και μετρώνται από την ημερομηνία καταβολής της ενίσχυσης ως την ημερομηνία της πραγματικής εξόφλησης.

Άρθρο 5

Η Ισπανία ενημερώνει την Επιτροπή, εντός δύο μηνών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, σχετικά με τα μέτρα που έλαβε για την εφαρμογή της.

Άρθρο 6

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στο Βασίλειο της Ισπανίας.»

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

4 Σε αυτό το πλαίσιο, η προσφεύγουσα άσκησε την παρούσα προσφυγή με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 25 Φεβρουαρίου 1999.

15 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να ακυρώσει τα άρθρα 3 και 4 της αποφάσεως της Επιτροπής της 1ης Ιουλίου 1998 σχετικά με το ισπανικό καθεστώς ενισχύσεων για την αγορά επαγγελματικών οχημάτων (ΣΕΑ),
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

16 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη,
- να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

17 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία, αφού έλαβε μέτρα οργάνωσης της διαδικασίας συνιστάμενα σε σειρά γραπτών ερωτήσεων προς την καθής. Η καθής απάντησε στις ερωτήσεις αυτές με επιστολή της 10ης Μαρτίου 2000. Με επιστολή της 21ης Μαρτίου 2000 απέστειλε συμπληρωματικές απαντήσεις.

18 Με επιστολή που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 4 Απριλίου 2000, ο δικηγόρος της προσφεύγουσας γνωστοποίησε ότι η προσφεύγουσα, για δικούς της λόγους εσωτερικής πολιτικής, δεν θα παρίστατο στην επ' ακροατηρίου συζήτηση που είχε οριστεί για τις 11 Απριλίου 2000.

Με επιστολή που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 10 Απριλίου 2000, η καθής δήλωσε ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, δεν θα παρίστατο στην επ' ακροατηρίου συζήτηση.

Στις 11 Απριλίου 2000, το Πρωτοδικείο σημείωσε την απουσία των διαδίκων από την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

Επί του παραδεκτού

Επειδή οι προϋποθέσεις του παραδεκτού μιας προσφυγής που ασκείται βάσει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 230 ΕΚ) είναι δημοσίας τάξεως, το Πρωτοδικείο μπορεί να τις εξετάσει αυτεπαγγέλτως. Ο έλεγχος που διενεργεί δεν περιορίζεται στους προβαλλόμενους από τους διαδίκους λόγους απαραδέκτου (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Απριλίου 1986, 294/83, Les Verts κατά Κοινοβουλίου, Συλλογή 1986, σ. 1339, σκέψη 19).

Εν προκειμένω, πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση, οι ενισχύσεις των άρθρων 3 και 4, κατά των οποίων βάλλει η προσφεύγουσα, αφορούσαν φυσικά πρόσωπα και ΜΜΕ δραστηριοποιούμενες σε πολύ διαφορετικούς μεταξύ τους οικονομικούς τομείς, κοινό σημείο των οποίων είναι η διενέργεια, ως κύρια ή δευτερεύουσα δραστηριότητα, εργασιών μεταφορών εμπορευμάτων ή επιβατών για τις οποίες απαιτείται η χρησιμοποίηση επαγγελματικών οχημάτων (βλ., μεταξύ άλλων, σημείο IV, όγδοο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων).

Προσφεύγουσα είναι η ισπανική συνομοσπονδία για τη μεταφορά εμπορευμάτων, επαγγελματική ένωση ισπανικού δικαίου. Σύμφωνα με πάγια νομολογία, μία ένωση επιφορτισμένη με την προάσπιση των συλλογικών συμφερόντων επιχειρήσεων μπορεί, κατά κανόνα, να ασκήσει παραδεκτώς προσφυγή ακυρώσεως κατά τελικής αποφάσεως της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων μόνον εφόσον οι εν λόγω επιχειρήσεις μπορούν να ασκήσουν παραδεκτώς οι ίδιες ατομικά προσφυγή (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1986, 282/85, DEFI κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 2469, σκέψη 16, και της 7ης Δεκεμβρίου 1993,

C-6/92, Federmineraria κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-6357, σκέψη 17) ή εφόσον μπορεί να επικαλεστεί ίδιο συμφέρον για την άσκηση της προσφυγής, ιδίως διότι η θέση της ως διαπραγματευτή έχει θιγεί από την πράξη της οποίας ζητείται η ακύρωση (απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Μαρτίου 1993, C-313/90, CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1125, σκέψεις 29 και 30, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, T-380/94, AUFASS και ΑΚΤ κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-2169, σκέψη 50).

- 24 Στην υπό κρίση υπόθεση, δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι, με την παρούσα προσφυγή, η προσφεύγουσα επιδιώκει να προασπίσει τα ατομικά συμφέροντα ορισμένων των μελών της. Συγκεκριμένα, από συνδυασμένη ανάγνωση της προσφυγής και του συνημμένου στην προσφυγή αυτή κατασταστικού της προσφεύγουσας προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της επίδικης διαφοράς, η προσφεύγουσα προασπίζει τα συμφέροντα εκείνων των μελών της τα οποία, ως ΜΜΕ που επιδίδονται κατά σύνηθες επάγγελμα στην οδική μεταφορά εμπορευμάτων, έλαβαν τις επίδικες ενισχύσεις και υποχρεώνονται να τις επιστρέψουν βάσει του άρθρου 4 της προσβαλλόμενης αποφάσεως.
- 25 Επομένως, η προσφεύγουσα μπορεί να ζητήσει παραδεκτώς την ακύρωση των άρθρων 3 και 4 της προσβαλλόμενης αποφάσεως, καθόσον αυτά κηρύσσουν παράνομες και ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, και επιβάλλουν την επιστροφή τους, ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στο πλαίσιο του ΣΕΑ σε ισπανικές ΜΜΕ που είναι μέλη της και διενεργούν οδικές μεταφορές εμπορευμάτων ως κύρια δραστηριότητα.

Επί της ουσίας

- 26 Η προσφεύγουσα προβάλλει τρεις λόγους ακυρώσεως προς στήριξη της προσφυγής της.
- 27 Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως, ο οποίος στηρίζεται στην παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, τείνει στην ακύρωση του άρθρου 4 της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως, ο οποίος αφορά την παράβαση

των άρθρων 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ) και 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 253 ΕΚ), καθώς και, επικουρικός, του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης, αποβλέπει στην ακύρωση του άρθρου 3 της εν λόγω αποφάσεως. Ο τρίτος λόγος ακυρώσεως, ο οποίος αντλείται από την παραβίαση των αρχών της αναλογικότητας, της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της ίσης μεταχειρίσεως και της «απαγορεύσεως των αυθαιρεσιών», καθώς και της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, τείνει, όπως και ο πρώτος λόγος ακυρώσεως, στην ακύρωση της υποχρεώσεως ανακήσεως των ενισχύσεων που προβλέπεται στο άρθρο 4 της αποφάσεως.

Σύμφωνα με τη δομή του διατακτικού της προσβαλλόμενης αποφάσεως και επειδή η εξέταση των λόγων ακυρώσεως που αποβλέπουν στην ακύρωση του άρθρου της 4 παρουσιάζει ενδιαφέρον μόνον αν ο λόγος ακυρώσεως που τείνει στην ακύρωση του άρθρου 3 δεν αποδειχθεί βάσιμος, το Πρωτοδικείο θα εξετάσει πρώτα τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως. Ο πρώτος και τρίτος λόγος θα συνεξεταστούν στη συνέχεια, καθόσον τείνουν και οι δύο στην ακύρωση του άρθρου 4 και το περιεχόμενό τους ταυτίζεται εν μέρει.

1. *Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, ο οποίος στηρίζεται στην παράβαση των άρθρων 92, παράγραφος 1, και 190 της Συνθήκης και, επικουρικός, του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης και αποβλέπει στην ακύρωση του άρθρου 3 της προσβαλλόμενης αποφάσεως*

Αυτός ο λόγος ακυρώσεως περιλαμβάνει τρία σκέλη. Με το πρώτο σκέλος, η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι θεώρησε το ΣΕΑ επιλεκτικό μέτρο. Με το δεύτερο σκέλος, αμφισβητεί ότι το ΣΕΑ νόθευσε τον ανταγωνισμό και επηρέασε το ενδοκοινοτικό εμπόριο. Με το τρίτο σκέλος, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, εν πάση περιπτώσει, το ΣΕΑ έπρεπε να κηρυχθεί συμβατό με την κοινή αγορά βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης.

Πριν από την εξέταση των διαφόρων αυτών σκελών, πρέπει να τονιστεί ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι το μέτρο του ΣΕΑ αποτέλεσε ενίσχυση, καθόσον παρέσχε στους δικαιούχους τη δυνατότητα να αποκτήσουν επαγγελματικό όχημα σε μειωμένη τιμή. Η ίδια η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι, «χωρίς την ενίσχυση αυτή, [οι

δικαιούχοι] δύσκολα θα είχαν αντιμετωπίσει μια τέτοια δαπάνη». Επίσης, δεν αρνείται ότι το μέτρο αυτό χρηματοδοτήθηκε από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας της Ισπανίας και ότι, επομένως, προέρχεται από κρατική πηγή.

- 31 Η κύρια επιχειρηματολογία που ανέπτυξε η προσφεύγουσα στο πλαίσιο του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως αναφέρεται στις λοιπές προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ήτοι τα κριτήρια, αφενός, της ειδικότητας και, αφετέρου, της νοθεύσεως του ανταγωνισμού και του επηρεασμού του ενδοκοινοτικού εμπορίου.

Επί του πρώτου σκέλους

- 32 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή εσφαλμένα θεώρησε ότι το μέτρο του ΣΕΑ δεν ήταν γενικό μέτρο. Προβάλλει επίσης έλλειψη αιτιολογίας της προσβαλλόμενης αποφάσεως για το ζήτημα αυτό.

Επί του βασίμου της εκτιμήσεως της Επιτροπής

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 33 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, κατ' αρχάς, ότι το μέτρο του ΣΕΑ δεν είχε συγκεκριμένους αποδέκτες, αλλ' απευθυνόταν σ' ένα σύνολο ενδεχόμενων δικαιούχων που δεν είχαν οριστεί εκ των προτέρων. Προβάλλει τρία επιχειρήματα προς στήριξη της απόψεώς της.

34 Πρώτον, κάθε φυσικό πρόσωπο ή ΜΜΕ που αποκτούσε νέο επαγγελματικό όχημα στην Ισπανία και, παράλληλα, προέβaine στην οριστική απόσυρση για διάλυση επαγγελματικού οχήματος ταξινομημένου τουλάχιστον προ δεκαετίας (επταετίας για τα ρυμουλκούμενα φορτηγά) είχε πρόσβαση στο ΣΕΑ. Δεύτερον, το ΣΕΑ δεν περιλαμβάνει κανένα κριτήριο διακρίσεως στηριζόμενο στην ιθαγένεια του αποκτώντος. Το γεγονός ότι το αποσυρόμενο όχημα έπρεπε να είναι ταξινομημένο στην Ισπανία δεν εμπόδιζε τους μεταφορείς που δεν ήταν εγκατεστημένοι στο εν λόγω κράτος μέλος να έχουν πρόσβαση στο ΣΕΑ. Συγκεκριμένα, το αποσυρόμενο όχημα δεν έπρεπε να αποτελεί οπωσδήποτε ιδιοκτησία του δικαιούχου της ενισχύσεως. Επομένως, αν κάποιος αλλοδαπός μεταφορέας επιθυμούσε να λάβει την επιδότηση, ήταν αρκετό να συνάψει συμφωνία με κάποιον μεταφορέα εγκατεστημένο στην Ισπανία ο οποίος, βάσει αυτής, θα προέβaine στην απόσυρση του παλαιού οχήματος από την αγορά. Τρίτον, τα εισαγόμενα από άλλα κράτη μέλη οχήματα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη κατά την εκτίμηση της προϋποθέσεως αποσύρσεως από την κυκλοφορία, αρκεί να είχαν ταξινομηθεί στην Ισπανία.

35 Ακολούθως, η προσφεύγουσα τονίζει ότι, βάσει της Συμφωνίας για τις επιδοτήσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), γίνεται δεκτό ότι μια επιδότηση δεν έχει ειδικό χαρακτήρα όταν στηρίζεται σε κριτήρια ή προϋποθέσεις «που έχουν ουδέτερο χαρακτήρα, δεν ευνοούν συγκεκριμένες επιχειρήσεις σε βάρος άλλων, στηρίζονται σε οικονομικά δεδομένα και εφαρμόζονται οριζοντίως». Εν προκειμένω, όμως, η χορήγηση της επιδοτήσεως δεν συναρτάται με καμιά διακριτική ευχέρεια, όπως αναγνώρισε, εξάλλου, και η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση (σημείο IV, ενδέκατο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων).

36 Τέλος, η προσφεύγουσα, αναφερόμενη στην απόφαση 96/369/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Μαρτίου 1996, όσον αφορά τη χορήγηση φορολογικών ενισχύσεων υπό μορφή αποσβέσεων υπέρ γερμανικών αεροπορικών εταιριών (ΕΕ L 146, σ. 42), και στην εκεί παρατιθέμενη απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Ιουλίου 1974, 173/73, Ιταλία κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1974, σ. 351), ισχυρίζεται ότι το ΣΕΑ δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενίσχυση κατά το άρθρο 92 της Συνθήκης, διότι, αφενός, στο ΣΕΑ μπορούσαν να μετάσχουν όλες οι επιχειρήσεις που δικαιούνταν να λάβουν τη σχετική επιδότηση, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως και της οικονομίας του ισπανικού συστήματος το οποίο αποβλέπει στην προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος, της οδικής ασφάλειας και της ανανέωσης του στόλου των οχημάτων, και, αφετέρου, η οικονομική σκοπιμότητα της παρεκκλίσεως ως προς τις μεγάλες επιχειρήσεις καθιστούσε την επιδότηση αναγκαία και χρήσιμη για την ομαλή λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του εν λόγω συστήματος.

- 37 Με το υπόμνημά της απαντήσεως, η προσφεύγουσα αμφισβητεί τους ισχυρισμούς περί στοιχείων επιλεκτικότητας που προέβαλε η Επιτροπή στο υπόμνημά της αντικρούσεως, υποστηρίζοντας ότι μόνον ο αποκλεισμός ορισμένων τομέων οικονομικής δραστηριότητας από το ευεργέτημα της ενισχύσεως μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω ενίσχυση είναι ειδικού χαρακτήρα (απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουνίου 1999, C-75/97, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-3671, σκέψεις 28 και 30). Εν προκειμένω, όμως, το ΣΕΑ δεν απέκλεισε κανέναν τομέα οικονομικής δραστηριότητας από το πεδίο εφαρμογής του.
- 38 Η Επιτροπή, αναφερόμενη στους όρους της προαναφερθείσας στη σκέψη 3 συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1994, αμφισβητεί το γενικό χαρακτήρα του μέτρου του ΣΕΑ. Δεν δέχεται ότι η έννοια της «επιδοτήσεως ειδικού χαρακτήρα», όπως αυτή ορίζεται στη Συμφωνία για τις επιδοτήσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα του ΠΟΕ, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εκτίμηση των όρων εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Απορρίπτει τις διευκρινίσεις που παρέσχε η προσφεύγουσα για να δικαιολογήσει το επίμαχο καθεστώς με λόγους οικονομικής σκοπιμότητας συνδεδεμένους με την αποτελεσματικότητα του συστήματος.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 39 Επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι η ειδικότητα ενός κρατικού μέτρου, ήτοι ο επιλεκτικός του χαρακτήρας, συνιστά ένα από τα χαρακτηριστικά της έννοιας της κρατικής ενισχύσεως κατά το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν το εν λόγω μέτρο συνεπάγεται πλεονεκτήματα αποκλειστικώς υπέρ ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων τομέων δραστηριότητας (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, C-241/94, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-4551, σκέψη 24, της 1ης Δεκεμβρίου 1998, C-200/97, Ecotrade, Συλλογή 1998, σ. I-7907, σκέψεις 40 και 41, και την προπαρατεθείσα στη σκέψη 37 απόφαση Βέλγιο κατά Επιτροπής, σκέψη 26).
- 40 Το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι το ΣΕΑ δεν εξατομικεύει εκ των προτέρων τους αποδέκτες του προβλεπόμενου μέτρου πρέπει ευθύς εξ αρχής να απορριφθεί. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι η ενίσχυση δεν αφορά έναν ή περισσότερους εκ των προτέρων εξατομικευμένους δικαιούχους, αλλά υπόκειται σε σειρά αντικειμενικών

κριτηρίων κατ' εφαρμογήν των οποίων μπορεί να χορηγηθεί, στο πλαίσιο προκαθορισμένου συνολικού προϋπολογισμού, δεν αρκεί για να τεθεί υπό αμφισβήτηση ο επιλεκτικός χαρακτήρας του μέτρου και, κατ' επέκταση, ο χαρακτηρισμός του ως κρατικής ενίσχυσεως υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Το γεγονός αυτό δηλώνει μάλλον ότι το εν λόγω μέτρο δεν συνιστά ατομική ενίσχυση. Αντιθέτως, δεν αποκλείει το χαρακτηρισμό της δημόσιας αυτής παρεμβάσεως ως καθεστώτος ενισχύσεων που συνιστά επιλεκτικό και, επομένως, ειδικό μέτρο αν, λόγω των κριτηρίων εφαρμογής του, παρέχει πλεονέκτημα σε ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένους τομείς παραγωγής, αποκλείοντας άλλους.

1. Εν προκειμένω, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, «όσον αφορά τους αγοραστές επαγγελματικών οχημάτων, το μέτρο προβλέπεται υπέρ φυσικών προσώπων, ΜΜΕ, τοπικών ή περιφερειακών αρχών ή φορέων παροχής τοπικών υπηρεσιών. Οι επιδοτήσεις μειώνουν το κανονικό κόστος της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, το οποίο, αντίθετα, εξακολουθεί να επιβαρύνει τους ανταγωνιστές τους» (σημείο IV, τέταρτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως). Εκτιμά (ίδιο εδάφιο) ότι «η ενίσχυση ενδυναμώνει την οικονομική θέση και αυξάνει τις δυνατότητες δράσης των επιχειρήσεων που τη λαμβάνουν, ευνοώντας τις σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους».

2. Επομένως, σύμφωνα με τα αποσπάσματα αυτά της προσβαλλόμενης αποφάσεως, ο επιλεκτικός χαρακτήρας του μέτρου του ΣΕΑ στηρίζεται στο γεγονός ότι το μέτρο αυτό αφορούσε αποκλειστικά φυσικά πρόσωπα, ΜΜΕ, τοπικές ή περιφερειακές αρχές ή φορείς παροχής τοπικών υπηρεσιών, αποκλείοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, όσους άλλους αποκτούσαν επαγγελματικά οχήματα.

3. Προς απάντηση σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή απέστειλε, σε παράρτημα της από 10 Μαρτίου 2000 επιστολής της (προαναφερθείσας στη σκέψη 17), αντίγραφο της συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1994 περί καθορισμού των προϋποθέσεων χορηγήσεως επιδοτήσεων επιτοκίων στο πλαίσιο του ΣΕΑ.

44 Η σύμβαση αυτή ορίζει τους δικαιούχους του ΣΕΑ ως εξής:

«Θα μπορούν να επωφεληθούν από το κονδύλιο αυτό τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που αγοράζουν επαγγελματικό όχημα. Τα νομικά πρόσωπα θα πρέπει να αποτελούν μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ήτοι να συγκεντρώνουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- να απασχολούν λιγότερα από 250 άτομα,
- ο ετήσιος κύκλος εργασιών να μην υπερβαίνει τα 20 εκατομμύρια ECU,
- το σύνολο του ετήσιου ισολογισμού να μην υπερβαίνει τα 10 εκατομμύρια ECU,
- το 25 % του κεφαλαίου κατ' ανώτατο όριο να το κατέχει μια μεγάλη επιχείρηση, εκτός αν πρόκειται για δημόσιες επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου.

Αν το νομικό πρόσωπο είναι δήμος, αυτόνομη κοινότητα ή οργανισμός διαχείρισης δημοσίων υπηρεσιών, δεν ισχύει η υποχρέωση το πρόσωπο αυτό να είναι μικρομεσαία επιχείρηση.

Το ICO μπορεί κατ' εξαίρεση να επιτρέπει, κατόπιν προηγούμενης διαβουλεύσεως με τη γενική διεύθυνση βιομηχανίας του Υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας, πράξεις χρηματοδότησης υπέρ προσώπων που δεν πληρούν καμία από τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις.»

15 Κατά τη διοικητική διαδικασία, το Βασίλειο της Ισπανίας εξήγησε ότι «η δυνατότητα κατ' εξαίρεσην έγκρισης δανείων σε επιχειρήσεις που δεν πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις δεν είχε χρησιμοποιηθεί ποτέ, αν και ο στόχος αυτής της εξαίρεσης ήταν να δοθεί η δυνατότητα να ωφεληθούν από το σχέδιο οι επιχειρήσεις που πληρούν όλες τις προϋποθέσεις για να θεωρούνται ΜΜΕ, αλλά, για εξαιρετικούς λόγους, παύουν να πληρούν κάποια από αυτές τις προϋποθέσεις κατά τη διάρκεια ενός οικονομικού έτους, εξαιτίας μιας ελάχιστης απόκλισης» (σημείο ΙΙΙ, δέκατο τέταρτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως).

16 Από στοιχεία που παρέσχε το Βασίλειο της Ισπανίας κατά τη διοικητική διαδικασία, τα οποία η προσφεύγουσα δεν αμφισβήτησε ενώπιον του Πρωτοδικείου, επιβεβαιώνεται ότι από το ΣΕΑ επωφεληθήκαν αποκλειστικά, αφενός, νομικά πρόσωπα που ανήκουν στην κατηγορία των «οργανισμών τοπικής ή περιφερειακής δημόσιας διοικήσεως και τοπικών φορέων παροχής δημοσίων υπηρεσιών» (σημείο ΙΙΙ, τρίτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως) και, αφετέρου, «φυσικά πρόσωπα ή ΜΜΕ εμπίπτουσες στον ορισμό των κοινοτικών οδηγίων για τις κρατικές ενισχύσεις προς τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και της συστάσεως της Επιτροπής της 3ης Απριλίου 1996 σχετικά με τον ορισμό των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, που εκτελούν μεταφορές για λογαριασμό τρίτων ή για ίδιο λογαριασμό» (σκέψη ΙΙΙ, τέταρτο εδάφιο).

7 Από όλα αυτά τα στοιχεία προκύπτει ότι το ΣΕΑ είχε σχεδιαστεί ώστε, μεταξύ των χρηστών επαγγελματικών οχημάτων, να επωφεληθούν, και πράγματι επωφεληθήκαν, μόνον τα φυσικά πρόσωπα, ΜΜΕ, οργανισμοί τοπικής ή περιφερειακής δημόσιας διοικήσεως και τοπικοί φορείς παροχής δημοσίων υπηρεσιών. Οι λοιποί χρήστες αυτού του είδους οχημάτων, ήτοι οι μεγάλες επιχειρήσεις, δεν είχαν πρόσβαση στο ΣΕΑ ακόμη και αν, όπως οι δικαιούχοι του ΣΕΑ, αποκτούσαν κατά τον χρόνο εφαρμογής του ΣΕΑ νέο επαγγελματικό όχημα προς αντικατάσταση παλαιού οχήματος προκειμένου να το χρησιμοποιήσουν στις δραστηριότητές τους μεταφορών.

8 Λαμβανομένων υπόψη των προηγούμενων σκέψεων, και χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί η λυσιτέλεια των λοιπών στοιχείων που προέβλεπε η Επιτροπή με τις προτάσεις της επί του θέματος, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή βασιμώς

θεώρησε το μέτρο του ΣΕΑ ως επιλεκτικό και, επομένως, ειδικού χαρακτήρα υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

- 49 Τα επιχειρήματα ότι, αφενός, δεν υφίσταται διάκριση βάσει της ιθαγένειας του αγοραστή του επαγγελματικού οχήματος και ότι, αφετέρου, η επιδότηση μπορεί να χορηγηθεί ακόμη και σε περίπτωση αποσύρσεως από την αγορά οχήματος εισαγόμενου από άλλο κράτος μέλος της Κοινότητας δεν αποδυναμώνουν το συμπέρασμα της προηγούμενης σκέψης.
- 50 Η παραπομπή στη έννοια της «επιδοτήσεως», υπό την έννοια της Συμφωνίας για τις επιδοτήσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα του ΠΟΕ, δεν είναι, εν πάση περιπτώσει, — όπως υποστηρίζει η Επιτροπή — λυσιτελής για την εκτίμηση του χαρακτηρισμού του εν λόγω μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως υπό την έννοια του κοινοτικού δικαίου.
- 51 Τέλος, το επιχείρημα που στηρίζεται στη φύση και την οικονομία του ισπανικού συστήματος, που αποβλέπει στην προστασία του περιβάλλοντος, την οδική ασφάλεια και την ανανέωση του στόλου των οχημάτων, δεν μπορεί να γίνει δεκτό.
- 52 Ασφαλώς, μέτρα που προκαλούν διαφορές μεταχειρίσεως μεταξύ κατηγοριών επιχειρήσεων ή τομέων δραστηριότητας μπορούν να δικαιολογηθούν από τη φύση ή την οικονομία του συστήματος στο οποίο εντάσσονται (βλ. αποφάσεις Ιταλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 36, σκέψη 33, και Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 37, σκέψεις 33 και 34· βλ., επίσης, απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Ιανουαρίου 1998, T-67/94, Ladbroke Racing κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1, σκέψη 76).
- 53 Εντούτοις, εν προκειμένω, απλώς και μόνον το γεγονός που επικαλείται η προσφεύγουσα, ότι το ΣΕΑ απέβλεπε στην ανανέωση του στόλου των επαγγελματικών οχημάτων στην Ισπανία με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας, δεν αρκεί για να θεωρηθεί ότι το ΣΕΑ αποτελούσε

αυτόνομο σύστημα ή γενικό μέτρο ή ότι εντασσόταν σε κάποιο «ισπανικό σύστημα», το οποίο, εξάλλου, η προσφεύγουσα ουδόλως προσδιορίζει. Προς στήριξη της απόψεως αυτής, θα αρκούσε οι δημόσιες αρχές να επικαλεστούν τη νομιμότητα των σκοπών που επιδιώκονται με τη λήψη του μέτρου ενισχύσεως, ώστε αυτό να θεωρηθεί γενικό μέτρο που δεν εμπίπτει στην εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Η διάταξη αυτή, όμως, δεν προβαίνει σε διάκριση των κρατικών παρεμβάσεων ανάλογα με τις αιτίες ή τους σκοπούς τους, αλλά τις ορίζει σε συνάρτηση με τα αποτελέσματά τους (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 29ης Φεβρουαρίου 1996, C-56/93, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-723, σκέψη 79, Γαλλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 39, σκέψη 20, και της 17ης Ιουνίου 1999, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 37, σκέψη 25).

Επιπλέον, όπως τονίζει και η Επιτροπή στις προτάσεις της, η προσφεύγουσα δεν εξηγεί τον λόγο για τον οποίο η εξαίρεση σχετικά με τις μεγάλες επιχειρήσεις δικαιολογούνταν από τη φύση ή την οικονομία του φερόμενου συστήματος στο οποίο αντιστοιχεί ή εντάσσεται το ΣΕΑ. Εν πάση περιπτώσει, ο σκοπός που, σύμφωνα με την προσφεύγουσα, επιδιώκουν οι ισπανικές αρχές μέσω του ΣΕΑ δεν δικαιολογεί μια τέτοια εξαίρεση, δεδομένου ότι η παλαιότητα των επαγγελματικών οχημάτων που χρησιμοποιούν οι μεγάλες επιχειρήσεις παρουσιάζει στην πραγματικότητα κινδύνους για την προστασία του περιβάλλοντος και την οδική ασφάλεια.

Τέλος, η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας κατά του βασίμου της αναλύσεως της Επιτροπής όσον αφορά τον επιλεκτικό χαρακτήρα του ΣΕΑ πρέπει να απορριφθεί.

Επί της αιτιολογίας

— Επιχειρήματα των διαδίκων

Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, στο σημείο IV των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η Επιτροπή ορίζει την έννοια της ενισχύσεως βάσει

τριών στοιχείων, ήτοι τη χρησιμοποίηση κρατικών πόρων, τη νόθευση του ανταγωνισμού και τον επηρεασμό των εμπορικών συναλλαγών, χωρίς να κάνει την παραμικρή αναφορά στο κριτήριο της ειδικότητας. Μια τέτοια παράλειψη συνιστά έλλειψη αιτιολογίας.

57 Η Επιτροπή δεν διατυπώνει άποψη επί του θέματος.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

58 Κατά πάγια νομολογία, η επιβαλλόμενη από το άρθρο 190 της Συνθήκης αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της εν λόγω πράξεως και να διαφαίνεται από αυτήν κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική της κοινοτικής αρχής που εκδίδει την προσβαλλόμενη πράξη κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο Δικαστήριο να ασκεί τον έλεγχό του. Εξάλλου, από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία, εφόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου 190 της Συνθήκης πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει της διατυπώσεώς της αλλά και των συμφραζομένων καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 1996, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 53, σκέψη 86).

59 Η υποχρέωση αιτιολογήσεως, εφαρμοζόμενη στον χαρακτηρισμό ενός μέτρου ως ενισχύσεως, επιβάλλει την παράθεση των λόγων για τους οποίους η Επιτροπή θεωρεί ότι το επίμαχο μέτρο ενισχύσεως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 30ής Απριλίου 1998, T-214/95, Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-717, σκέψη 64, και T-16/96, Cityflyer Express κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-757, σκέψη 66).

Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στο σημείο IV, πρώτο εδάφιο, της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η Επιτροπή υπενθυμίζει κατ' αρχάς το περιεχόμενο του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Το γεγονός ότι στη συνέχεια συνοψίζει την έννοια της ενισχύσεως κατά τη διάταξη αυτή χωρίς να αναφέρεται ρητώς στην προϋπόθεση της ειδικότητας δεν αναιρεί τα αποσπάσματα της σκέψεως αυτής της προσβαλλόμενης αποφάσεως, τα οποία παρατίθενται στην προηγούμενη σκέψη 41, από τα οποία προκύπτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της την εν λόγω προϋπόθεση όταν εξέτασε αν το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης έχει εφαρμογή στο ΣΕΑ.

Εξάλλου, η προσφεύγουσα ορθώς αντελήφθη ότι ο λόγος για τον οποίο η προσβαλλόμενη απόφαση κατέληξε στον επιλεκτικό χαρακτήρα του ΣΕΑ ήταν η εξαίρεση των μεγάλων επιχειρήσεων από αυτό. Συγκεκριμένα, στο δικόγραφο της προσφυγής της, προσπαθεί να δικαιολογήσει την παρέκκλιση αυτή με επιχειρήματα που στηρίζονται στην υποτιθέμενη φύση και οικονομία του ισπανικού συστήματος (βλ., ανωτέρω, σκέψη 36).

Επομένως, η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας σχετικά με την έλλειψη αιτιολογίας ως προς το κριτήριο της ειδικότητας του επίδικου καθεστώτος ενισχύσεων πρέπει να απορριφθεί.

Συνεπώς, το πρώτο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του δευτέρου σκέλους

Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή κακώς έκρινε ότι το ΣΕΑ νόθευσε τον ανταγωνισμό και επηρέασε το ενδοκοινοτικό εμπόριο. Προβάλλει, επίσης, έλλειψη αιτιολογίας της προσβαλλόμενης αποφάσεως επί του ζητήματος αυτού.

Επί του βασίμου της εκτιμήσεως της Επιτροπής

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 65 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει κατ' αρχάς ότι το ΣΕΑ αφορούσε κυρίως οχήματα που δεν ανταγωνίζονταν τα αντίστοιχα των λοιπών κρατών μελών της Κοινότητας. Συγκεκριμένα, τα οχήματα που υπόκεινται σε τέτοιον ανταγωνισμό θα είχαν ανανεωθεί πολύ πριν παρέλθει δεκαετία από της ταξινομήσεώς τους, χρονικό διάστημα που απαιτείται για να μπορούν να επωφεληθούν από το ΣΕΑ. Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι η μόνη κατηγορία οχημάτων για την οποία μπορούσε να υπάρχει ενδοκοινοτικός ανταγωνισμός είναι τα φορτηγά μεταφορών εμπορευμάτων που έχουν έγκριση να πραγματοποιούν εσωτερικές δημόσιες μεταφορές. Ωστόσο, μόνο για το 10 % των οχημάτων που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία παρήλθε δεκαετία από της ταξινομήσεώς τους.
- 66 Ισχυρίζεται, επίσης, ότι το γεγονός ότι το ΣΕΑ δεν είναι, κατά τα φαινόμενα, ελκυστικό για τους μεταφορείς που δεν είναι εγκατεστημένοι στην Ισπανία οφείλεται αποκλειστικά στα πρόσθετα έξοδα στα οποία εκτίθενται για να έχουν πρόσβαση σ' αυτό. Εντούτοις, το μειονέκτημα αυτό αντισταθμίζεται κάλλιστα από το χαμηλό επιτόκιο του οποίου έτυχαν οι αλλοδαποί μεταφορείς στη χώρα τους προελεύσεως. Εν πάση περιπτώσει, εφόσον το ΣΕΑ δεν αποκλείει τις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη, το γεγονός ότι, στην πράξη, το σχέδιο αυτό αποδείχθηκε λιγότερο ευνοϊκό για τις τελευταίες απ' ό,τι για τις ισπανικές επιχειρήσεις δεν συνεπάγεται ότι το ΣΕΑ εμπίπτει στο άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης (ανακοίνωση της Επιτροπής για τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων και τη μείωση του κόστους εργασίας, ΕΕ 1997, C 1, σ. 10, σκέψεις 12 και 13).
- 67 Για όλους αυτούς τους λόγους, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η επίδραση του ΣΕΑ στον ανταγωνισμό του τομέα των μεταφορών ήταν εντελώς ασήμαντη. Σύμφωνα με τη νομολογία, όμως, για την εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, ο ανταγωνισμός και οι μεταξύ κρατών μελών εμπορικές συναλλαγές πρέπει να έχουν επηρεαστεί αισθητά ή ουσιαστικά (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 25ης

Ιουνίου 1970, 47/69, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 341, σκέψη 16, της 14ης Οκτωβρίου 1987, 248/84, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 4013, σκέψη 18, και της 2ας Φεβρουαρίου 1988, 67/85, 68/85 και 70/85, Van der Kooy κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 219, σκέψη 58).

Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται, επίσης, ότι το χαμηλό ύψος της επίδικης επιδοτήσεως (3 341 ECU ανά όχημα, σε απόλυτες τιμές· 6,5 % της τιμής αγοράς του οχήματος χωρίς τον ΦΠΑ, σε σχετικές τιμές) δεν μπορεί να νόθευσε τον ανταγωνισμό σε μια διεθνή αγορά που χαρακτηρίζεται, όπως εν προκειμένω, από σημαντικές εθνικές διαφορές όσον αφορά τους όρους χρηματοδότησεως. Εν πάση περιπτώσει, η ενίσχυση θα επηρέαζε μόνον την απόφαση της εταιρίας για αγορά και όχι τις εφαρμοζόμενες στις υπηρεσίες της μεταφορών τιμές, εφόσον η εταιρία θα πραγματοποιούσε οικονομίες που θα εκτείνονταν σε όλο το χρονικό διάστημα χρησιμοποίησης του αποκτηθέντος στο πλαίσιο αυτό οχήματος. Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι οι δικαιούχοι του επίδικου μέτρου ωθούνται σ' αυτό κυρίως από άλλους λόγους, συνδεόμενους με την εύκολη πρόσβαση στην πίστωση που χορηγείται με το ΣΕΑ και τα ευεργετικά αποτελέσματά της ανανεώσεως του στόλου των επαγγελματικών οχημάτων (αυξημένη ασφάλεια, μεγαλύτερη άνεση και καλύτερη ποιότητα ζωής των μεταφορέων· μείωση της μόλυνσεως).

Τέλος, η προσφεύγουσα τονίζει ορισμένα χαρακτηριστικά του τομέα των μεταφορών και σχολιάζει το ζήτημα του πλεονάζοντος δυναμικού στον τομέα αυτό, το οποίο επικαλέστηκε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση.

Πρώτον, υποστηρίζει ότι το ΣΕΑ δεν οδήγησε σε αύξηση του αριθμού των επαγγελματικών οχημάτων, διότι η χορήγηση της επιδοτήσεως εξηρτάτο από την απόσυρση από την αγορά ενός παλαιού οχήματος. Εξάλλου, όπως επισήμανε η Επιτροπή στο σημείο III, ένατο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως, το νέο επιδοτούμενο όχημα ανήκε σε κατηγορία ανώτερη από αυτήν του αποσυρόμενου από την αγορά οχήματος μόνο στο 12,3 % των περιπτώσεων (1 758 οχήματα), γεγονός που, κατά την προσφεύγουσα, ισοδυναμεί με αύξηση κατά 0,05 % του στόλου επαγγελματικών οχημάτων στην Ισπανία.

- 71 Δεύτερον, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, το 91,4 % των επιχειρήσεων μεταφορών που λειτουργούν στην Ισπανία εκτελούν εσωτερικές μεταφορές, γεγονός που αποδεικνύει τη μικρή επίδραση της επίδικης επιδοτήσεως στη διεθνή αγορά μεταφορών.
- 72 Τρίτον, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι οικονομίες που πραγματοποίησε μια ΜΜΕ η οποία επέλεξε, λαμβάνοντας υπόψη το ΣΕΑ, να προβεί νωρίτερα στην αντικατάσταση του οχήματός της σημαίνουν αυτομάτως πλεονέκτημα ή μείωση των τιμών της κατά τρόπο που νοθεύει τον ανταγωνισμό, δεδομένων, αφενός, των μεγάλων εξόδων για τις μεταφορές και, αφετέρου, της σημασίας της χρηματοοικονομικής επενδύσεως και των επιβαρύνσεων που συνεπάγεται για μια ΜΜΕ η αγορά επαγγελματικού οχήματος.
- 73 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν απαιτεί νόθευση του ανταγωνισμού από τη χορήγηση των επίδικων ενισχύσεων. Η διάταξη αυτή προϋποθέτει μόνον ότι οι ενισχύσεις απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό (βλ., απόφαση *Vlaams Gewest κατά Επιτροπής*, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψη 46). Η Επιτροπή τονίζει ότι ο τομέας των οδικών μεταφορών αντιμετωπίζει σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα πλεονάζοντος δυναμικού. Συνεπώς, όταν μια ενίσχυση, όσο χαμηλό και αν είναι το ύψος της, μπορεί να επιβαρύνει την κατάσταση αυτή, πρέπει να αναλύεται σύμφωνα με ιδιαίτερος αυστηρά κριτήρια. Επιπλέον, ο τομέας αυτός χαρακτηρίζεται από έντονο κατακερματισμό της προσφοράς, ιδιαίτερα στην Ισπανία, οπότε μια ενίσχυση η οποία, σε απόλυτες τιμές, ενδέχεται να φαίνεται χαμηλή, μπορεί στην πραγματικότητα να έχει σημαντική επίδραση στον ανταγωνισμό και το ενδοκοινοτικό εμπόριο (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, C-278/92 έως C-280/92, *Ισπανία κατά Επιτροπής*, C-278/92 έως C-280/92, Συλλογή 1994, σ. I-4103, σκέψη 42). Εν προκειμένω, η επίδραση αυτή ήταν διτώς σημαντική. Συγκεκριμένα, οι δικαιούχοι όχι μόνον ανανέωσαν τα μέσα τους δραστηριοποιήσεως, αλλά, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα βελτίωσαν, διότι το αγοραζόμενο όχημα μπορούσε να είναι κατηγορίας ανώτερης από αυτήν του αποσυρόμενου οχήματος.
- 74 Η Επιτροπή εκτιμά ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, επιβαλλόταν το συμπέρασμα ότι οι ενισχύσεις του άρθρου 3 της προσβαλλόμενης αποφάσεως επηρέασαν το ενδοκοινοτικό εμπόριο (απόφαση *Vlaams Gewest κατά Επιτροπής*, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψη 49). Στηριζόμενη στην τελευταία αυτή απόφαση, η Επιτροπή

υποστηρίζει ότι, εν προκειμένω, δεν ήταν αναγκαία η ανάλυση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων των ενισχύσεων αυτών στο ενδοκοινοτικό εμπόριο. Απορρίπτει, επίσης, το επιχείρημα της προσφεύγουσας σχετικά με το χαμηλό ανταγωνιστικό χαρακτήρα των οχημάτων στα οποία αναφέρεται το ΣΕΑ (ανωτέρω, σκέψη 65).

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

Εκ προοιμίου, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, λαμβανομένων υπόψη των όσων επισημάνθηκαν ανωτέρω στις σκέψεις 24 και 25, το Πρωτοδικείο πρέπει, στο πλαίσιο της παρούσας διαφοράς, να εκτιμήσει τις προϋποθέσεις στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του ενδοκοινοτικού εμπορίου σε αποκλειστική συνάρτηση με τον τομέα οικονομικής δραστηριότητας που συνδέεται με την κατ' επάγγελμα οδική μεταφορά εμπορευμάτων.

Στο σημείο II των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η Επιτροπή εκθέτει τους διαφόρους κανονισμούς του Συμβουλίου βάσει των οποίων κατέστη σταδιακά δυνατός ο κοινοτικός ανταγωνισμός στον εν λόγω τομέα δραστηριότητας τόσο στις διεθνείς μεταφορές όσο και στις ενδομεταφορές (καμποτάς).

Στο σημείο IV των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η επιδότηση που χορηγήθηκε βάσει του ΣΕΑ μείωσε το κανονικό κόστος της επιχειρηματικής δραστηριότητας των δικαιούχων, ενώ οι ανταγωνιστές τους εξακολουθούσαν να επιβαρύνονται με το κόστος αυτό (τέταρτο εδάφιο, πρώτη περίοδος). Εκτιμά ότι, κατ' αυτόν τον τρόπο, η επίδικη ενίσχυση ενδυνάμωσε την οικονομική θέση και αύξησε τις δυνατότητες δράσεως των εν λόγω δικαιούχων, ευνοώντας τους σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους (ίδιο εδάφιο, δεύτερη περίοδος). Ισχυρίζεται (όγδοο εδάφιο) ότι «οι (...) δικαιούχοι [των ενισχύσεων], για τους οποίους οι μεταφορές είναι η κύρια επιχειρηματική δραστηριότητα (...), ανταγωνίζονται με επιχειρήσεις μεταφορών της Ισπανίας ή άλλων κρατών μελών που δεν είναι επιλέξιμες για τις ενισχύσεις του [ΣΕΑ], αφού η ελευθέρωση των οδικών μεταφορών το 1990 επέτρεψε τον ανταγωνισμό με επιχειρήσεις στα άλλα κράτη μέλη, τόσο στις διεθνείς μεταφορές όσο και στις ενδομεταφορές».

78 Ακολούθως, εξηγεί τον λόγο για τον οποίο το να εξαρτάται η χορήγηση της επιδοτήσεως για την απόσυρση από την κυκλοφορία οχήματος ταξινομημένου στην Ισπανία αποτέλεσε έμμεση διάκριση εις βάρος των μεταφορέων που δεν είναι εγκατεστημένοι στο κράτος αυτό και, ως εκ τούτου, οδήγησε σε στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ αυτών και των μεταφορέων που είναι εγκατεστημένοι σε αυτό (ένατο και δέκατο εδάφιο).

79 Καταλήγει (δωδέκατο εδάφιο):

«Όταν μια ενίσχυση ενδυναμώνει τη θέση των επιχειρήσεων ορισμένου τομέα που μετέχουν στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, πρέπει να θεωρηθεί ότι αυτό επηρεάζεται, κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 92 της Συνθήκης. Δεδομένου ότι η ενίσχυση που προβλέπεται από το [ΣΕΑ] ενδυναμώνει την οικονομική θέση και αυξάνει τις δυνατότητες δράσης των δικαιούχων επιχειρήσεων έναντι των ανταγωνιστών τους, και ότι αυτό το αποτέλεσμα παράγεται στο πλαίσιο του ενδοκοινοτικού εμπορίου, η Επιτροπή θεωρεί ότι το τελευταίο ενδέχεται να επηρεασθεί από τη χορήγηση της εν λόγω ενίσχυσης.»

80 Επιβάλλεται να εξεταστεί το βάσιμο της αναλύσεως της Επιτροπής υπό το πρίσμα των επιχειρημάτων της προσφεύγουσας.

81 Δεν αμφισβητείται ότι, στον τομέα των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων, οι ΜΜΕ που επωφελήθηκαν από τις επίδικες ενισχύσεις ανταγωνίζονται μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν ήταν επιλέξιμες για το ΣΕΑ (βλ., ανωτέρω, σκέψη 47). Δεν αμφισβητείται, επίσης, ότι ο τομέας των διεθνών οδικών μεταφορών εμπορευμάτων, στον οποίο δραστηριοποιείται, όπως γίνεται δεκτό και από την προσφεύγουσα, μέρος μόνον των ΜΜΕ που εν προκειμένω εκπροσωπεί, χαρακτηρίζεται από έντονο κοινοτικό ανταγωνισμό, λόγω της διασυνοριακής διαστάσεως αυτού του είδους δραστηριότητας και λόγω του ότι, με τις κανονιστικές ρυθμίσεις ελευθερώσεως του τομέα τις οποίες υπενθύμισε η Επιτροπή στο σημείο II των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλομένης αποφάσεως, ο ανταγωνισμός στον τομέα των οδικών ενδομεταφορών εμπορευμάτων έχει λάβει εδώ και μερικά χρόνια, τουλάχιστον δυνητικά, κοινοτική διάσταση.

- 82 Επιπλέον, η προσφεύγουσα δέχεται ότι η επίδικη ενίσχυση ανακούφισε τους δικαιούχους της από το κανονικό κόστος που συνεπάγονται οι συνήθεις δραστηριότητές τους «μειώνοντας το κανονικό κόστος της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας» (σημείο IV, τέταρτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλομένης αποφάσεως). Αντιθέτως, όπως επισημάνθηκε ήδη ανωτέρω, στη σκέψη 30, η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι, χωρίς την ενίσχυση αυτή, οι εν λόγω δικαιούχοι δεν θα είχαν μπορέσει να αντιμετωπίσουν τα έξοδα αγοράς νέου επαγγελματικού οχήματος.
- 83 Σύμφωνα με τη νομολογία, οι ενισχύσεις που, όπως εν προκειμένω, καλύπτουν μέρος των εξόδων μιας επενδύσεως ανανεώσεως η οποία πρέπει να πραγματοποιηθεί σταδιακά συνιστούν λειτουργικές ενισχύσεις (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Μαρτίου 1988, 62/87 και 72/87, Exécutif régional wallon et Glaverbel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 1573, σκέψεις 31 έως 34). Τέτοιες ενισχύσεις, οι οποίες αποβλέπουν στο να απαλλάξουν μια επιχείρηση από τις δαπάνες στις οποίες θα έπρεπε να υποβληθεί η ίδια στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχειρίσεως ή των συνήθων δραστηριοτήτων της, νοθεύουν, καταρχήν, τους όρους του ανταγωνισμού (βλ. αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουνίου 1995, T-459/93, Siemens κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1675, σκέψεις 48 και 77, και Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψη 43). Εν προκειμένω, το πλεονέκτημα που αποκτούν οι δικαιούχοι επιχειρήσεις από τη δημόσια παρέμβαση ενδυνάμωσε πράγματι, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση, την οικονομική τους θέση και αύξησε τις δυνατότητές τους για δράση, ευνοώντας τις έτσι σε σχέση με τις ανταγωνιστριές τους, της Ισπανίας ή άλλων κρατών μελών, οι οποίες δεν μπόρεσαν, λόγω του μεγέθους τους, να λάβουν την επίδικη ενίσχυση (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Νοεμβρίου 1987, 259/85, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 4393, σκέψη 24).
- 84 Επιπλέον, όπως τόνισε η Επιτροπή (σημείο IV, ένατο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλομένης αποφάσεως), μολονότι οι προαναφερθείσες στη σκέψη 3 προϋποθέσεις που θέτει η σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1994 δεν αποκλείουν ρητά τις μη εγκατεστημένες στην Ισπανία ΜΜΕ από την επιδότηση του ΣΕΑ, στην πράξη, οι επιχειρήσεις αυτές αντιμετωπίζουν επιπλέον έξοδα, όπως δέχεται η ίδια η προσφεύγουσα. Θέτοντας ως προϋπόθεση για τη λήψη της ενισχύσεως την απόσυρση από την κυκλοφορία οχήματος ταξινομημένου στην Ισπανία, το ΣΕΑ υποχρέωνε στην πράξη τους μεταφορείς που δεν ήταν εγκατεστημένοι στο κράτος αυτό, αν επιθυμούσαν να λάβουν την επιδότηση, να συνάψουν προηγούμενη συμφωνία με τοπικό μεταφορέα, ώστε να αποσύρει αυτός από την αγορά ένα τέτοιο όχημα, ενώ, αντιθέτως, οι τοπικοί μεταφορείς μπορούσαν να

λάβουν απευθείας την επιδότηση αυτή χωρίς να χρειαστεί να καταφύγουν σε τέτοιες συμφωνίες. Ορθώς, λοιπόν, η Επιτροπή (σημείο IV, δέκατο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης απόφασης) κατέληξε ότι η χορήγηση ενισχύσεων βάσει του ΣΕΑ «[οδήγησε] επίσης σε στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ μεταφορέων εγκατεστημένων στην Ισπανία και μεταφορέων που αναπτύσσουν δραστηριότητα στην Ισπανία, αλλά είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη».

- 85 Ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι το μειονέκτημα αυτό αντισταθμίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τα χαμηλά επιτόκια που ισχύουν στα άλλα κράτη μέλη, εκτός του ότι δεν στηρίζεται σε συγκεκριμένα στοιχεία, δεν μπορεί να αναιρέσει τη διαπίστωση ότι η παρέμβαση των ισπανικών δημοσίων αρχών στο πλαίσιο του ΣΕΑ οδήγησε σε τεχνητή μεταβολή των συνθηκών ανταγωνισμού που προκύπτουν από τη συνήθη εφαρμογή των νόμων της αγοράς. Επιπλέον, ο χαρακτηρισμός μας δημόσιας παρεμβάσεως ως ενισχύσεως υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν μπορεί να αποκλεισθεί για τον λόγο ότι, παρά το πλεονέκτημα που παρέχεται στους δικαιούχους της, αυτοί, εντούτοις, δεν περιήλθαν σε θέση τόσο ευνοϊκή όσο αυτή των ανταγωνιστών τους των λοιπών κρατών μελών.

- 86 Όπως ορθώς τονίζει η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση, οσάκις, όπως εν προκειμένω, οικονομική ενίσχυση χορηγούμενη από το Δημόσιο ή από πόρους του Δημοσίου ενισχύει τη θέση επιχειρήσεως σε σχέση με εκείνη άλλων ανταγωνιστικών στα πλαίσια του ενδοκοινοτικού εμπορίου επιχειρήσεων, πρέπει να θεωρείται ότι η ενίσχυση επηρεάζει τις επιχειρήσεις αυτές (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, 730/79, Philip Morris κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 13, σκέψη 11, και της 17ης Ιουνίου 1999, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 37, σκέψη 47, καθώς και απόφαση Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψη 50). Επιπλέον, μια ενίσχυση είναι δυνατό να επηρεάζει το ενδοκοινοτικό εμπόριο και να νοθεύει τον ανταγωνισμό έστω και αν η δικαιούχος επιχείρηση που ανταγωνίζεται παραγωγούς από άλλα κράτη μέλη δεν μετέχει η ίδια στις διασυνοριακές δραστηριότητες. Συγκεκριμένα, όταν κράτος μέλος χορηγεί ενίσχυση σε επιχείρηση, η εσωτερική παραγωγή μπορεί να διατηρείται στο ίδιο επίπεδο ή και να αυξάνεται, με συνέπεια να μειώνονται οι δυνατότητες επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη να εξάγουν τα προϊόντα τους προς την αγορά αυτού του κράτους μέλους (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1991, C-303/88, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. I-1433, σκέψη 27).

87 Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί την εκτίμηση της Επιτροπής ότι ο τομέας των οδικών μεταφορών χαρακτηρίζεται από πλεόνασμα δυναμικού (σημείο V, δέκατο πέμπτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως). Επιπλέον, δεν αμφισβητείται ότι το ΣΕΑ επιτρέπει την αντικατάσταση ενός παλαιού οχήματος των κατηγοριών Β, Γ και Δ από νέο όχημα ανώτερης κατηγορίας (σημείο I, τελευταίο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως), γεγονός που, όπως δέχεται και η προσφεύγουσα, επαληθεύθηκε, εξάλλου, στο 12,3 % των περιπτώσεων (σημείο III, ένατο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως). Επομένως, ένα τέτοιο στοιχείο αύξησε το πλεόνασμα δυναμικού στον τομέα αυτό.

88 Ορθώς, επομένως, η Επιτροπή (σημείο IV, τελευταίο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλόμενης αποφάσεως) θεώρησε ότι το ενδοκοινοτικό εμπόριο μπορούσε να επηρεαστεί από τη χορήγηση της επίδικης επιδοτήσεως (βλ., συναφώς, απόφαση της 17ης Ιουνίου 1999, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 37, σκέψη 51).

89 Όποιο και αν ήταν, στον εξεταζόμενο τομέα δραστηριότητας, το ποσοστό των επιδοτούμενων επαγγελματικών οχημάτων σε σχέση με το συνολικό στόλο των επαγγελματικών οχημάτων και το μερίδιο της αγοράς που κατείχαν οι δικαιούχοι των ενισχύσεων ΜΜΕ, ο κοινοτικός ανταγωνισμός νοθεύθηκε και το ενδοκοινοτικό εμπόριο επηρεάστηκε αναλόγως.

90 Όσον αφορά το επιχείρημα σχετικά με το χαμηλό επίπεδο ανταγωνισμού των οχημάτων που αφορά το ΣΕΑ, πρέπει να τονιστεί ότι η ενίσχυση εξηρτάτο ακριβώς από την αντικατάσταση ενός οχήματος παλαιότητας τουλάχιστον δέκα ετών από νέο όχημα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όπως ορθώς υποστήριξε η Επιτροπή με τις προτάσεις της, το ΣΕΑ ενίσχυσε την ανταγωνιστική θέση των δικαιούχων επιχειρήσεων, αντισταθμίζοντας το μειονέκτημά τους από την παλαιότητα του υπό αντικατάσταση οχήματος.

91 Τέλος, πρέπει να απορριφθούν τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας σχετικά με το χαμηλό ύψος της ενισχύσεως, την περιορισμένη επίδρασή της στην απόφαση των επιχειρήσεων να χρησιμοποιήσουν το ΣΕΑ και τη έλλειψη επιδράσεως στις τιμές που αυτές εφαρμόζουν.

- 92 Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη νομολογία, αν το πλεονέκτημα που χορηγεί μια δημόσια αρχή σε μια εταιρία είναι μικρό, ο ανταγωνισμός νοθεύεται μεν σε μικρότερο βαθμό, γεγονός όμως παραμένει ότι νοθεύεται. Η απαγόρευση του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ισχύει για κάθε ενίσχυση που νοθεύει ή απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, ανεξάρτητα από το ύψος της, στον βαθμό που επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών (βλ. *Vlams Gewest κατά Επιτροπής*, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψη 46). Συναφώς, το σχετικά μικρό ύψος μιας ενισχύσεως ή το σχετικά μέτριο μέγεθος της λαμβάνουσας την ενίσχυση επιχειρήσεως δεν αποκλείουν a priori τη δυνατότητα επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1990, C-142/87, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-959, σκέψη 43, Ισπανία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 73, σκέψεις 40 έως 42, και *Vlams Gewest κατά Επιτροπής*, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψη 48). Έτσι, οι ενισχύσεις μικρού σχετικά ύψους είναι δυνατό να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, όταν ο σχετικός τομέας χαρακτηρίζεται από έντονο ανταγωνισμό (απόφαση της 21ης Μαρτίου 1991, Ιταλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 86, σκέψη 27), όπως συμβαίνει με τον τομέα των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων, στον οποίο υπάρχει μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων μικρού μεγέθους.
- 93 Εξάλλου, η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι, χωρίς την επίδικη επιδότηση, οι δικαιούχοι του ΣΕΑ δεν θα είχαν μπορέσει να αντιμετωπίσουν τα έξοδα ανα νέωσής του στόλου τους επαγγελματικών οχημάτων (βλ. ανωτέρω, σκέψη 30). Ανεξάρτητα από τους λόγους που ώθησαν τους δικαιούχους αυτούς να προσφύγουν στο ΣΕΑ και από την επίδρασή του κατ' αυτόν τον τρόπο αποκτηθέντος πλεονεκτήματος στις τιμές τους, δεν αμφισβητείται ότι η εν λόγω επιδότηση βοήθησε τις επιχειρήσεις να βελτιώσουν τα μέσα δραστηριοποιήσεώς τους, ενισχύοντας έτσι τη θέση τους σε σχέση με τους τοπικούς ή αλλοδαπούς ανταγωνιστές τους, υφιστάμενους ή δυνητικούς.
- 94 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή ορθώς κατέληξε ότι το ενδοκοινοτικό εμπόριο επηρεάστηκε και ο ανταγωνισμός νοθεύθηκε ή απειλήθηκε να νοθευθεί λόγω της χορήγησης των ενισχύσεων του άρθρου 3 της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Αντίθετα με ό,τι υποστηρίζει η προσφεύγουσα, η νομολογία δεν απαιτεί, για να συμβαίνουν τα ανωτέρω, η στρέβλωση του ανταγωνισμού ή η απειλή μιας τέτοιας στρέβλωσεως και ο επηρεασμός του ενδοκοινοτικού εμπορίου να είναι αισθητός ή ουσιώδης (βλ. αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 1990, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 92, σκέψεις 42 και 43, και *Vlaams Gewest κατά Επιτροπής*, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψη 46).

95 Συνεπώς, η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας κατά του βασίμου της αναλύσεως της Επιτροπής επί του ζητήματος αυτού πρέπει να απορριφθεί.

Επί της αιτιολογίας

— Επιχειρήματα των διαδίκων

96 Η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι, στην προσβαλλόμενη απόφαση, περιορίζεται σε μια θεωρητική αναφορά στην επίσημη ελευθέρωση του τομέα των οδικών μεταφορών, χωρίς να εξετάζει την πραγματική κατάσταση της οικείας αγοράς, το μερίδιο που κατέχουν οι επιχειρήσεις δικαιούχοι της ενισχύσεως στην αγορά αυτή, τη θέση των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων και τα σχετικά με την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών εμπορικά ρεύματα μεταξύ κρατών μελών, σε αντίθεση με τις επιταγές της νομολογίας (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Μαρτίου 1985, 296/82 και 318/82, Κάτω Χώρες και Leeuwarder Papierwarenfabriek κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 809, σκέψη 24, και της 24ης Οκτωβρίου 1996, C-329/93, C-62/95 και C-63/95, Γερμανία κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-5151, σκέψη 54).

97 Επιπλέον, η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε τη σιωπηρή απόρριψη των επιχειρημάτων που προβλήθηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία σχετικά με την έλλειψη σημαντικής στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του ενδοκοινοτικού εμπορίου, αντίθετα με τις επιταγές της νομολογίας (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-301/87, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-307, σκέψη 43).

98 Η προσφεύγουσα, στηριζόμενη στην προπαρατεθείσα στη σκέψη 96 νομολογία, υποστηρίζει επίσης ότι η Επιτροπή δεσμεύεται με υποχρέωση αναλυτικότερης αιτιολογήσεως της στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και του επηρεασμού του ενδοκοινοτικού εμπορίου όταν πρόκειται για ενισχύσεις παρανόμως χορηγηθείσες.

- 99 Η Επιτροπή εξηγεί τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι η προπαρατεθείσα στη σκέψη 96 νομολογία δεν έχει εν προκειμένω εφαρμογή. Φρονεί ότι ικανοποίησε τις επιταγές της νομολογίας περί αιτιολογήσεως, εκθέτοντας στην προσβαλλόμενη απόφαση τις περιστάσεις που εξηγούν τους λόγους για τους οποίους το ΣΕΑ ήταν δυνατό να επηρεάσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο. Προσθέτει, επίσης, ότι όταν πρόκειται, όπως εν προκειμένω, για μη κοινοποιηθείσες ενισχύσεις, η νομολογία δεν της επιβάλλει να αποδείξει τις συγκεκριμένες επιπτώσεις των ενισχύσεων αυτών στον ανταγωνισμό και το ενδοκοινοτικό εμπόριο (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 97, σκέψη 33).

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 100 Μολονότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι μεν δυνατόν να προκύπτει, από τις συνθήκες υπό τις οποίες χορηγήθηκε η ενίσχυση, ότι αυτή είναι ικανή να επηρεάσει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο και να νοθεύσει ή να απειλήσει να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, παρ' όλ' αυτά, η Επιτροπή οφείλει τουλάχιστον να αναφέρει τις συνθήκες αυτές στις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεώς της (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Νοεμβρίου 1984, 323/82, Intermills κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 3809, σκέψη 38, και Κάτω Χώρες και Leeuwarder Papierwarenfabriek κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 96, σκέψη 24).
- 101 Εν προκειμένω, στα αποσπάσματα της προσβαλλόμενης αποφάσεως για τα οποία γίνεται λόγος ανωτέρω, στις σκέψεις 76 έως 79, εκτίθενται επαρκώς τα πραγματικά περιστατικά και οι νομικές αιτιάσεις που ελήφθησαν υπόψη κατά την εκτίμηση των προϋποθέσεων στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του ενδοκοινοτικού εμπορίου. Οι ενδείξεις αυτές παρέχουν στην προσφεύγουσα και τον δικαστή τη δυνατότητα να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή έκρινε ότι οι επίδικες ενισχύσεις πληρούσαν τις προϋποθέσεις αυτές.
- 102 Αντίθετα με ό,τι υποστηρίζει η προσφεύγουσα, η Επιτροπή δεν όφειλε να προχωρήσει σε οικονομική ανάλυση της πραγματικής καταστάσεως της οικείας αγοράς, του μεριδίου που κατείχαν οι επιχειρήσεις δικαιούχοι της ενισχύσεως στην αγορά αυτή, της θέσεως των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων και των σχετικών με τις εν λόγω υπηρεσίες εμπορικών ρευμάτων μεταξύ κρατών μελών, εφόσον είχε διευκρινίσει

τους λόγους για τους οποίους οι επίδικες ενισχύσεις νόθευσαν τον ανταγωνισμό ή επηρέασαν το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο (βλ. υπ' αυτήν την έννοια, αποφάσεις Philip Morris κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 86, σκέψεις 9 έως 12, και Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψη 67).

103 Επιπλέον, σε περίπτωση ενισχύσεων παρανόμως χορηγηθεισών, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να αποδείξει τις πραγματικές επιπτώσεις των ενισχύσεων αυτών στον ανταγωνισμό και στο ενδοκοινοτικό εμπόριο. Συγκεκριμένα, μια τέτοια υποχρέωση θα είχε ως συνέπεια να ευνοούνται τα κράτη μέλη που χορηγούν ενισχύσεις κατά παράβαση της υποχρέωσης κοινοποιήσεως του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, εις βάρος εκείνων που κοινοποιούν τις ενισχύσεις κατά το στάδιο του σχεδιασμού τους (βλ. αποφάσεις της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 97, σκέψη 33, και Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψη 67).

104 Τέλος, εκτός της νομολογίας που υπενθυμίζεται ανωτέρω, στη σκέψη 58, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Επιτροπή, αιτιολογώντας τις αποφάσεις που καλείται να λάβει προκειμένου να διασφαλίσει την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού, δεν οφείλει να λάβει θέση επί όλων των προβαλλομένων ενώπιόν της επιχειρημάτων των ενδιαφερομένων. Αρκεί ότι εκθέτει τα πραγματικά περιστατικά και τις νομικές σκέψεις που ενέχουν ουσιώδη σημασία για την οικονομία της αποφάσεως (βλ. αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 24ης Ιανουαρίου 1992, T-44/90, La Cinq κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1, σκέψη 41, καθώς και την παρατιθέμενη εκεί νομολογία, Siemens κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 83, σκέψη 31, και Vlaams Gewest κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψη 63), όπως και έπραξε εν προκειμένω.

105 Τέλος, η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας που στηρίζεται στην έλλειψη αιτιολογίας όσον αφορά τα κριτήρια στρεβλώσεως του ανταγωνισμού και επηρεασμού του ενδοκοινοτικού εμπορίου πρέπει να απορριφθεί.

106 Συνεπώς, το δεύτερο σκέλος του εξεταζόμενου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του τρίτου σκέλους

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 107 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι το ΣΕΑ επηρέασε τον ανταγωνισμό και το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, πρέπει να κηρυχθεί συμβατό με την κοινή αγορά βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης.
- 108 Η Επιτροπή δεν διατύπωσε άποψη επί του ζητήματος αυτού.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 109 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, για την εφαρμογή του άρθρου 92, παράγραφος 3, της Συνθήκης, η Επιτροπή έχει ευρεία διακριτική ευχέρεια, η άσκηση της οποίας συνεπάγεται εκτιμήσεις οικονομικής και κοινωνικής φύσεως που πρέπει να γίνονται μέσα σε κοινοτικό πλαίσιο (αποφάσεις Philip Morris κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 86, σκέψη 24, και της 17ης Ιουνίου 1999, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 37, σκέψη 55). Κατά την εκτίμηση του αν μια κρατική ενίσχυση συμβιβάζεται ή όχι προς την κοινή αγορά ανακύπτουν προβλήματα για την επίλυση των οποίων απαιτείται να λαμβάνονται υπόψη και να εκτιμώνται σύνθετα γεγονότα και περιστάσεις οικονομικού χαρακτήρα που μπορούν να μεταβάλλονται ταχέως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 97, σκέψη 15, της 11ης Ιουλίου 1996, C-39/94, SFEL κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-3547, σκέψη 36, και της 14ης Ιανουαρίου 1997, C-169/95, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-135, σκέψη 18).
- 110 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως, μόνον ο κοινοτικός δικαστής είναι αρμόδιος να ελέγχει αν η απόφαση της Επιτροπής να μην εφαρμόσει

στις επίδικες ενισχύσεις την παρέκκλιση του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης πάσχει έναν από τους λόγους ελλείψεως νομιμότητας που προβλέπονται στο άρθρο 173 της Συνθήκης, χωρίς να μπορεί αυτός να υποκαταστήσει τον εκδόντα την απόφαση με τη δική του ουσιαστική εκτίμηση, ιδίως στον οικονομικό τομέα (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1993, C-225/91, Matra κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-3203, σκέψη 23, και απόφαση Ladbroke Racing κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 52, σκέψη 147). Συνεπώς, ο δικαστικός έλεγχος τον οποίο καλείται σε ανάλογη υπόθεση να ασκήσει το Πρωτοδικείο πρέπει να περιορίζεται στην εξέταση του αν τηρήθηκαν οι κανόνες διαδικασίας και αιτιολογήσεως, αν τα πραγματικά περιστατικά που ελήφθησαν υπόψη για την αμφισβητούμενη επιλογή ευσταθούσαν και αν υφίσταται πρόδηλη πλάνη κατά την εκτίμηση των περιστατικών αυτών ή κατάχρηση εξουσίας (βλ. αποφάσεις Matra κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 25, και της 29ης Φεβρουαρίου 1996, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 53, σκέψη 11, καθώς και αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1997, T-106/95, FFSA κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-229, σκέψη 101, Ladbroke Racing κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 52, σκέψη 148, και της 25ης Ιουνίου 1998, T-371/94 και T-394/94, British Airways κ.λπ. και British Midland Airways κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-2405, σκέψη 79).

11 Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα ουδέν στοιχείο προβάλλει για να αποδείξει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, καθόσον περιλαμβάνει άρνηση της Επιτροπής να εφαρμόσει, βάσει της εμπεριστατωμένης ανάλυσεως του σημείου V των αιτιολογικών σκέψεων, την παρέκκλιση του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης στις ενισχύσεις του άρθρου 3 της εν λόγω αποφάσεως, πάσχει οποιαδήποτε έλλειψη νομιμότητας.

12 Συνεπώς, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

2. Επί του πρώτου και τρίτου λόγου ακυρώσεως, που αντλούνται από την παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, της αναλογικότητας, της ισότητας μεταχειρίσεως και της «απαγορεύσεως των αυθαιρεσιών», καθώς και την παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης, και σκοπούν στην ακύρωση του άρθρου 4 της προσβαλλόμενης αποφάσεως

13 Με τον πρώτο και τρίτο λόγο ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προσπαθεί να επιτύχει την ακύρωση του άρθρου 4 της προσβαλλόμενης αποφάσεως, με την οποία το

Βασίλειο της Ισπανίας υποχρεώνεται να καταργήσει και να ανακτήσει από τους δικαιούχους τις ενισχύσεις που αναφέρονται στο άρθρο 3 της εν λόγω αποφάσεως. Προς στήριξη των δύο αυτών λόγων ακυρώσεως, η προσφεύγουσα επικαλείται και στηρίζει με επιχειρήματα λόγους που αντλούνται από την παραβίαση των αρχών της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της αναλογικότητας, καθώς και της υποχρεώσεως αιτιολόγησεως. Επικαλείται, επίσης, λόγους σχετικούς με την παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της «απαγορεύσεως των αυθαιρεσιών». Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν ανέπτυξε ειδικά τους τελευταίους αυτούς λόγους στις προτάσεις της, πρέπει να θεωρηθεί ότι αυτοί εμπλέκονται στους τρεις προαναφερθέντες λόγους ακυρώσεως.

Επί της παραβιάσεως της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

- 114 Προς στήριξη αυτού του λόγου ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει, πρώτον, τη συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων οι οποίες γέννησαν στους δικαιούχους των ενισχύσεων πεποίθηση για τη νομιμότητά τους. Δεύτερον, υποστηρίζει ότι η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας προκάλεσε επίσης δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στους εν λόγω δικαιούχους.

Επί της φερομένης συνδρομής εξαιρετικών περιστάσεων

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 115 Η προσφεύγουσα, αφού υπογράμμισε τους επιδιωκόμενους από το ΣΕΑ στόχους προστασίας του περιβάλλοντος και οδικής ασφάλειας, ισχυρίζεται ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, δεν μπορεί να αποκλεισθεί η δυνατότητα του αποδέκτη μιας φερόμενης ως παράνομης ενισχύσεως να επικαλεστεί εξαιρετικές περιστάσεις που γέννησαν δικαιολογημένα την πεποίθησή του για τον νόμιμο χαρακτήρα της ενισχύσεως αυτής (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, C-5/89, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1990, σ. I-3437, σκέψη 16, και της 10ης Ιουνίου 1993, C-183/91, Επιτροπή κατά Ελλάδας, Συλλογή 1993, σ. I-3131, σκέψη 18).

- 16 Εν προκειμένω, υπήρξαν πράγματι τέτοιες εξαιρετικές περιστάσεις. Πρώτον, οι δικαιούχοι συνήψαν τα δάνεια κυρίως με ιδιωτικές τράπεζες χωρίς καμία παρέμβαση της δημόσιας διοικήσεως και χωρίς να λάβουν υπόψη τους, δεδομένης της άγνοιας των μικρών επιχειρήσεων για τα «ευρωπαϊκά πράγματα», ότι τέτοια δάνεια μπορούσαν να υποκρύπτουν στοιχεία κρατικής ενισχύσεως. Δεύτερον, ουδέποτε ενημερώθηκαν από τις ισπανικές αρχές για τη διεξαγωγή της σχετικής με το ΣΕΑ διαδικασίας ενώπιον των κοινοτικών αρχών. Τρίτον, δικαιολογημένα αμφέβαλλαν ότι το μέτρο του ΣΕΑ συνιστούσε κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Τέταρτον, δεδομένου ότι το ΣΕΑ είχε παρουσιαστεί ως γενικό μέτρο για την ανανέωση του στόλου των επαγγελματιών οχημάτων όλων των ΜΜΕ, οι δικαιούχοι της ενισχύσεως μπορούσαν ευλόγως να θεωρήσουν ότι το σύστημα αυτό ενέπιπτε στον κανόνα «de minimis» που περιλαμβάνεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις ενισχύσεις de minimis (ΕΕ 1996, C 68, σ. 9).
- 17 Η προσφεύγουσα, στηριζόμενη στην απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Νοεμβρίου 1987, 223/85, RSV κατά Επιτροπής (Συλλογή 1987, σ. 4617), στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Tesaurο στην υπόθεση Ισπανία κατά Επιτροπής (απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 1997, προπαρατεθείσα, ανωτέρω, στη σκέψη 109, σ. I-138, I-146 και I-147), καθώς και στο άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1), ισχυρίζεται ότι οι επιχειρήσεις που είχαν δικαίωμα στην ενίσχυση παραδεκτώς προβάλλουν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, προκειμένου να ανταπαχθούν στην ανάκτηση των εν λόγω ενισχύσεων. Υποστηρίζει, επίσης, ότι λόγω του ότι, κατά τον χρόνο εκείνο, το ΣΕΑ είχε παρουσιαστεί ως γενικό μέτρο και δεδομένης της πολυπλοκότητας της έννοιας της κρατικής ενισχύσεως κατά το κοινοτικό δίκαιο, οι προϋποθέσεις χορηγήσεως της επιδοτήσεως σχετικά με την απόσυρση από την κυκλοφορία οχήματος ταξινομημένου στην Ισπανία δεν μπορούσαν να προκαλέσουν αμφιβολίες στους δικαιούχους για το αν το ΣΕΑ μπορούσε να συνιστά κρατική ενίσχυση αντίθετη προς το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.
- 8 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης δεν προβάλλεται λυσιτελώς ενώπιον του κοινοτικού δικαστή (αποφάσεις Siemens κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 83, και Ladbroke Racing κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 52). Εκτιμά ότι, εν πάση περιπτώσει, οι περιστάσεις που επικαλείται η προσφεύγουσα δεν μπορούν να θεωρηθούν εξαιρετικές.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 119 Εκ προοιμίου, πρέπει να επισημανθεί ότι η προσφεύγουσα δεν υποστηρίζει ότι οι ΜΜΕ που εν προκειμένω εκπροσωπεί δεν αντελήφθησαν, κατά τον χρόνο εκείνο, ότι οι πιστώσεις που τους χορηγήθηκαν για την αγορά νέου επαγγελματικού οχήματος στο πλαίσιο του ΣΕΑ είχαν προτιμησιακό επιτόκιο. Επιβάλλεται επομένως η διαπίστωση ότι οι επιχειρήσεις αυτές είχαν σαφώς συνείδηση του πλεονεκτήματος και, ως εκ τούτου, της ενισχύσεως που προέκυπτε από τη χορηγηθείσα μείωση των επιτοκίων επί των πιστώσεων αυτών.
- 120 Επιπλέον, δεν αμφισβητείται ότι το ΣΕΑ τέθηκε σε εφαρμογή χωρίς να τηρηθεί η διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης.
- 121 Κατά πάγια νομολογία, λαμβανομένου υπόψη του επιτακτικού χαρακτήρα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων που πραγματοποιεί η Επιτροπή βάσει του άρθρου 93 της Συνθήκης, δεν δικαιολογείται, καταρχήν, η πεποίθηση των επιχειρήσεων που έλαβαν ενίσχυση για τη νομιμότητα της ενισχύσεως, παρά μόνον εάν η ενίσχυση χορηγήθηκε με τήρηση της διαδικασίας που προβλέπει το εν λόγω άρθρο. Πράγματι, ένας επιμελής επιχειρηματίας πρέπει κανονικά να είναι σε θέση να βεβαιωθεί ότι τηρήθηκε η διαδικασία αυτή (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου Επιτροπή κατά Γερμανίας, προπαρατεθείσα στη σκέψη 115, σκέψη 14, της 14ης Ιανουαρίου 1997, Ισπανία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 109, σκέψη 51, και της 20ής Μαρτίου 1997, C-24/95, Alcan Deutschland, Συλλογή 1997, σ. I-1591, σκέψη 25).
- 122 Βέβαια, η νομολογία δεν αποκλείει τη δυνατότητα των δικαιούχων μιας παράνομης ενισχύσεως να επικαλεστούν εξαιρετικές περιστάσεις, οι οποίες γέννησαν δικαιολογημένα την πεποίθησή τους για τον νόμιμο χαρακτήρα της ενισχύσεως αυτής, προκειμένου να αντισταχθούν στην επιστροφή της (αποφάσεις Επιτροπή κατά Γερμανίας και Επιτροπή κατά Ελλάδας, προπαρατεθείσες στη σκέψη 115, σκέψεις 16 και 18 αντίστοιχα· βλ. επίσης, απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, T-126/96 και T-127/96, BFM και EFIM κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3437, σκέψη 69).

23 Πάντως, ανεξάρτητα από το αν οι δικαιούχοι μιας παράνομης ενισχύσεως μπορούν βασίμως να επικαλεστούν τέτοιες περιστάσεις ενώπιον του κοινοτικού δικαστή, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, εν πάση περιπτώσει, καμία από τις εν προκειμένω προβληθείσες περιστάσεις δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

24 Έτσι, το γεγονός ότι τα δάνεια χορηγήθηκαν κυρίως από ιδιωτικές τράπεζες χωρίς άμεση παρέμβαση της δημόσιας διοικήσεως δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι οι εν λόγω δανειολήπτες δεν είχαν λόγο να αμφιβάλουν για την κρατική προέλευση των επιδοτήσεων των επιτοκίων που χορηγήθηκαν για τις πράξεις αυτές.

25 Συγκεκριμένα, από τα δημοσιεύματα του Τύπου που συνήψε η Επιτροπή στο παράρτημα Β των από 10 Μαρτίου 2000 απαντήσεών της στις γραπτές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου προκύπτει ότι οι υπηρεσίες των ισπανικών υπουργείων προέβησαν, κατά τον χρόνο εκείνο, σε ευρεία εκστρατεία ευαισθητοποίησης ως προς το ΣΕΑ («una intensa campaña del ministerio [de Industria] a partir de septiembre u octubre», *El Pais* της 9ης Αυγούστου 1994) και ότι τα σχετικά άρθρα του ημερήσιου Τύπου σαφώς αναφέρονταν στην κρατική προέλευση των χορηγηθεισών ενισχύσεων («El Gobierno abonará 93.193 pesetas por cada millón invertido en comprar vehículos industriales», *El Pais* της 28ης Σεπτεμβρίου 1994). Ακολούθως, η προσφεύγουσα δεν μπορεί ευλόγως να υποστηρίξει ότι η προϋπόθεση αποσύρσεως παλαιού οχήματος από την αγορά συναντάται στο πλαίσιο χορηγήσεως ενός συνήθους δανείου από ιδιωτικό οργανισμό. Τέλος, το προβαλλόμενο από την προσφεύγουσα επιχείρημα ότι το ΣΕΑ παρουσιάστηκε ως γενικό μέτρο για την ανανέωση του στόλου των επαγγελματικών οχημάτων των ΜΜΕ ουδόλως οδηγούσε σε αμφιβολία ως προς την κρατική προέλευση ενός τέτοιου μέτρου. Λαμβανομένων υπόψη των διαφόρων αυτών στοιχείων, οι δικαιούχοι των ενισχύσεων είχαν οπωσδήποτε επίγνωση του γεγονότος ότι οι εν λόγω ενισχύσεις δόθηκαν με παρέμβαση των ισπανικών δημοσίων αρχών και όχι από ιδιωτική πρωτοβουλία.

26 Η φερόμενη άγνοια των ΜΜΕ σχετικά με τις κανονιστικές ρυθμίσεις περί κρατικών ενισχύσεων, αφενός, και η πολυπλοκότητα της έννοιας της κρατικής ενισχύσεως, αφετέρου, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως εξαιρετικές περιστάσεις ικανές να στηρίξουν οποιαδήποτε δικαιολογημένη πεποίθηση για τη νομιμότητα των

χορηγηθεισών ενισχύσεων. Εξάλλου, οι δικαιούχοι των ενισχύσεων δεν απαλλάσσονται, λόγω του μεγέθους τους, από την υποχρέωσή τους να ενημερώνονται για τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου, διότι άλλως θα εθίγετο η πρακτική αποτελεσματικότητα του δικαίου αυτού.

- 127 Το γεγονός ότι οι δικαιούχοι των ενισχύσεων δεν ενημερώθηκαν από τις ισπανικές αρχές για τη διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας σχετικά με το ΣΕΑ, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι ευσταθεί, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εξαιρετική περίπτωση ικανή να στηρίξει τη δικαιολογημένη πεποίθησή τους για τη νομιμότητα των ενισχύσεων. Επιπλέον, η απόφαση της Επιτροπής να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 13ης Σεπτεμβρίου 1996 (ΕΕ C 266, σ. 10). Σε αυτή, η Επιτροπή δήλωσε ότι έκρινε το εν λόγω καθεστώς ενισχύσεων παράνομο και εξέφρασε αμφιβολίες για τη συμβατότητά του με την κοινή αγορά. Επιφυλάχθηκε, «σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, να λάβει απόφαση που θα υποχρέωνε το κράτος μέλος να ανακτήσει την παράνομα χορηγηθείσα ενίσχυση, όπως υπομνήσθηκε στα κράτη μέλη με την ανακοίνωση που δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 22ας Ιουνίου 1995 (ΕΕ C 156, σ. 5)».
- 128 Το γεγονός ότι οι δικαιούχοι αμφέβαλλαν για το χαρακτηρισμό του μέτρου του ΣΕΑ ως κρατικής ενισχύσεως υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης δεν αρκεί, προφανώς, για να στηρίξει τη δικαιολογημένη πεποίθησή τους για τη νομιμότητα των ενισχύσεων που έλαβαν.
- 129 Το γεγονός ότι το ΣΕΑ παρουσιάστηκε, κατά τον χρόνο εκείνο, ως γενικό μέτρο για την ανανέωση του στόλου των επαγγελματικών οχημάτων των ΜΜΕ, εκτός από τα όσα προεκτέθηκαν στη σκέψη 125, έπρεπε να γεννήσει στους δικαιούχους αμφιβολίες για τη συμβατότητα των ενισχύσεων με την κοινή αγορά, καθόσον αναδείκνυε σαφώς τον επιλεκτικό χαρακτήρα αυτού του καθεστώτος ενισχύσεων. Εν πάση περιπτώσει, το στοιχείο αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εξαιρετική περίπτωση λόγω της οποίας οι δικαιούχοι μπορούσαν να θεωρήσουν ότι η Επιτροπή δεν θα προέβαλλε αντιρρήσεις για το ΣΕΑ.

130 Τέλος, ούτε το επιχείρημα που στηρίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις ενισχύσεις de minimis μπορεί να γίνει δεκτό. Συγκεκριμένα, η ανακοίνωση αυτή αποκλείει ρητά από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανόνα τις ενισχύσεις που χορηγούνται στον τομέα των μεταφορών.

131 Συνεπώς, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας που στηρίζεται στη συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων ικανών να στηρίξουν την πεποίθηση των δικαιούχων των ενισχύσεων στη νομιμότητα τους.

Επί της διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας

— Επιχειρήματα των διαδίκων

132 Η προσφεύγουσα, αναφερόμενη στην προπαρατεθείσα στη σκέψη 177 απόφαση RSV κατά Επιτροπής, υποστηρίζει ότι η υπερβολική διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας δημιούργησε στους δικαιούχους πεποίθηση ως προς τη νομιμότητα του μέτρου του ΣΕΑ. Ισχυρίζεται ότι οι ισπανικές αρχές προσκόμισαν στην Επιτροπή όλα τα πληροφοριακά στοιχεία που ζητήθηκαν σχετικά με το ΣΕΑ, οπότε δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Αφού έλαβε τα στοιχεία αυτά, η Επιτροπή περίμενε 17 μήνες για να κινήσει την επίσημη διαδικασία του άρθρου 93 της Συνθήκης. Η Επιτροπή δέχθηκε τελικά, έπειτα από έρευνα 41 μηνών, ότι το μέτρο του ΣΕΑ δεν συνιστούσε, σε ορισμένες περιπτώσεις, κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

133 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ουδόλως κάνει λόγο για δισταγμό των ισπανικών αρχών να παράσχουν στην Επιτροπή τα απαιτούμενα για την ομαλή διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας πληροφοριακά στοιχεία. Προσθέτει ότι, εν πάση περιπτώσει, η φερόμενη έλλειψη συνεργασίας των ισπανικών

αρχών δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη διάρκεια της εν λόγω διαδικασίας, καθόσον, σύμφωνα με τη νομολογία, η Επιτροπή έχει το δικαίωμα να υποχρεώσει το κράτος μέλος να της παράσχει όλα τα έγγραφα, τις πληροφορίες και τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για να εξετάσει αν η ενίσχυση συμβιβάζεται προς την κοινή αγορά, καθώς και, σε περίπτωση που το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί, να τερματίσει τη διαδικασία και να εκδώσει τελική απόφαση βάσει των στοιχείων που έχει στη διάθεσή της (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 97, σκέψεις 19 και 22).

- 134 Υπογραμμίζει επίσης ότι, όταν η Επιτροπή αποφασίσει να κινήσει την επίσημη διαδικασία, πρέπει να την ολοκληρώσει εντός ευλόγου προθεσμίας (διάταξη του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1979, 59/79, *Fédération nationale des producteurs des vins de table et vins de pays κατά Επιτροπής*, Rec. 1979, σ. 2425). Προσθέτει ότι η Επιτροπή, στην απόφασή της 92/329/ΕΟΚ, της 25ης Ιουλίου 1990, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η Ιταλική Κυβέρνηση σε βιομηχανία οπτικών προϊόντων (*Industrie Ottiche Riunite — IOR*) (ΕΕ 1992, L 183, σ. 30), έκρινε ότι δεν ήταν σκόπιμο να ζητήσει την επιστροφή της ενισχύσεως, λόγω του χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε μεταξύ της ημερομηνίας που έλαβε γνώση της ενισχύσεως αυτής και της εκδόσεως της αποφάσεως.
- 135 Υποστηρίζει ακόμη ότι οι Ισπανοί μεταφορείς, οι πληρέστερα ενημερωμένοι περί της κοινοτικής νομοθεσίας λόγω της προσβάσεώς τους στα σχετικά με αυτήν επίσημα έγγραφα, ενημερώθηκαν για τις αμφιβολίες της Επιτροπής ως προς τη νομιμότητα του επίδικου μέτρου μόλις το Σεπτέμβριο του 1996 — ημερομηνία δημοσιεύσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της αποφάσεως της Επιτροπής να κινήσει την επίσημη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης —, ήτοι δύο χρόνια μετά τη θέση σε εφαρμογή του ΣΕΑ. Η πάροδος μιας τόσο μακράς περιόδου γέννησε στους δικαιούχους των ενισχύσεων δικαιολογημένη πεποίθηση για τη νομιμότητά τους.
- 136 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας ήταν ανάλογη προς τη δυσχέρεια της προκειμένης περιπτώσεως και ότι, εν πάση περιπτώσει, οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στην έλλειψη συνεργασίας των ισπανικών αρχών, τόσο κατά την προκαταρκτική διαδικασία όσο και κατά την επίσημη διαδικασία εξετάσεως του επίδικου καθεστώτος. Αποκρούει τον παραλληλισμό που προέβλεπε η

προσφεύγουσα μεταξύ της προκειμένης περιπτώσεως και της προπαρατεθείσας στη σκέψη 117 αποφάσεως RSV κατά Επιτροπής. Στηριζόμενη στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Σεπτεμβρίου 1995, T-49/93, SIDE κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-2501, σκέψεις 83 επ.), τονίζει επίσης ότι η Επιτροπή, όταν ένα κράτος μέλος δεν της παρέχει τα ζητούμενα πληροφοριακά στοιχεία, μπορεί να αποφασίσει, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων του φακέλου, να αναβάλει τη λήψη της αποφάσεώς της έως ότου της παρασχεθούν πληρέστερα πληροφοριακά στοιχεία, αντί να περατώσει τη διαδικασία και να αποφασίσει σχετικά με τη συμβατότητα των ενισχύσεων στηριζόμενη μόνο στα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

¹³⁷ Εκ προοιμίου, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το επίδικο μέτρο ενισχύσεως δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή, οπότε, βάσει της ανωτέρω στη σκέψη 122 υπομνησθείσας νομολογίας, οι δικαιούχοι της ενισχύσεως αυτής δεν μπορούν κατά κανόνα, αλλά μόνον υπό εξαιρετικές περιστάσεις, να προβάλουν δικαιολογημένη πεποίθηση για τη νομιμότητα της ενισχύσεως αυτής για να αντισταθούν στην επιστροφή της. Πρέπει επομένως να εξεταστεί αν, εν προκειμένω, η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας είχε εξαιρετικό χαρακτήρα οπότε να μπορεί να στηριχτεί τέτοια πεποίθηση.

¹³⁸ Συναφώς, επιβάλλεται κατ' αρχάς η διαπίστωση ότι, σύμφωνα με την αλληλογραφία μεταξύ της Επιτροπής και των ισπανικών αρχών κατά τη διοικητική διαδικασία (παράρτημα Γ των απαντήσεων της Επιτροπής της 10ης Μαρτίου 2000 στις γραπτές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου), οι ισπανικές αρχές, οι οποίες δεν είχαν κοινοποιήσει το ΣΕΑ στην Επιτροπή, της παρέσχον, κατόπιν αιτήσεώς της, τα πρώτα πληροφοριακά στοιχεία για το εν λόγω καθεστώς ενισχύσεων με επιστολή της 6ης Μαρτίου 1995 — την οποία η Επιτροπή έλαβε στις 7 Απριλίου 1995 —, ήτοι επτά μήνες και πλέον μετά την απόφαση των ισπανικών αρχών της 28ης Ιουλίου 1994 να υιοθετήσουν το ΣΕΑ (βλ. ανωτέρω, σκέψη 2).

¹³⁹ Κατόπιν εξετάσεως των πρώτων αυτών στοιχείων, η Επιτροπή έκρινε ότι απαιτούνταν συμπληρωματικά στοιχεία, οπότε στις 6 Ιουλίου 1995 απηύθυνε προς τις ισπανικές αρχές αίτηση παροχής πληροφοριών στην οποία αυτές απάντησαν με επιστολή της 26ης Ιουλίου 1995. Μόλις με αυτήν την τελευταία επιστολή, ήτοι ένα

χρόνο μετά την υιοθέτηση του ΣΕΑ, η Επιτροπή έλαβε αντίγραφο της συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1994 περί καθορισμού των όρων λειτουργίας του.

- 140 Στις 20 Φεβρουαρίου 1996, η Επιτροπή απήλυθε στις ισπανικές αρχές νέα αίτηση παροχής πληροφοριών για ορισμένους όρους της προαναφερθείσας συμβάσεως, σχετικά με τα συγκεκριμένα αποτελέσματα εφαρμογής του ΣΕΑ στις 31 Δεκεμβρίου 1995, καθώς και όσον αφορά το μέσο χρονικό διάστημα που απαιτείται για την ταξινόμηση των επαγγελματικών οχημάτων στην Ισπανία. Οι ισπανικές αρχές απέστειλαν τα ζητηθέντα στοιχεία με επιστολή της 14ης Μαρτίου 1996, την οποία η Επιτροπή έλαβε στις 18 Μαρτίου 1996.
- 141 Από τα διάφορα αυτά στοιχεία προκύπτει ότι η καθυστέρηση κινήσεως και, στη συνέχεια, διεξαγωγής της προκαταρκτικής διαδικασίας εξετάσεως της συμβατότητας του επίδικου καθεστώτος ενισχύσεων οφείλεται κατ' αρχάς στις ισπανικές αρχές, οι οποίες όχι μόνο θέσπισαν και έθεσαν σε εφαρμογή το καθεστώς αυτό κατά παράβαση της υποχρεώσεως κοινοποιήσεως του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, αλλά και καθυστέρησαν στη συνέχεια να παράσχουν στην Επιτροπή όλα τα χρήσιμα σχετικά στοιχεία.
- 142 Υπό τις συνθήκες αυτές, δικαιολογημένα η Επιτροπή άφησε να παρέλθει τρίμηνη προθεσμία διασκέψεως και έρευνας από τις 18 Μαρτίου 1996, προτού κοινοποιήσει στις ισπανικές αρχές, με επιστολή της 26ης Ιουνίου 1996, την απόφασή της να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης (βλ. απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 97, σκέψη 27).
- 143 Ενόψει των περιστάσεων αυτών, η συνολική διάρκεια της προκαταρκτικής διαδικασίας εξετάσεως των ενισχύσεων δεν μπορεί, προφανώς, να θεωρηθεί εξαιρετική και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να δημιούργησε δικαιολογημένη πεποίθηση για τη νομιμότητα των ενισχύσεων αυτών που να μπορεί να αντιταχθεί στην ανάκτησή τους.

144 Η διάρκεια της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως δεν μπορεί, εξάλλου, να γέννησε στους δικαιούχους δικαιολογημένη πεποίθηση για τη νομιμότητα των επίδικων ενισχύσεων, διότι, το αργότερο στις 13 Σεπτεμβρίου 1996, οι ενδιαφερόμενοι ενημερώθηκαν για το περιεχόμενο της επιστολής που η Επιτροπή απέστειλε στις 26 Ιουνίου 1996 στις ισπανικές αρχές, επιστολής στην οποία η Επιτροπή έγκρινε τις ενισχύσεις παράνομες, εξέφρασε αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητά τους με την κοινή αγορά και έκανε λόγο για την πιθανή ανάκτησή τους.

145 Υπό τις συνθήκες αυτές, η περίπου διετής διάρκεια της επίσημης αυτής διαδικασίας — διάρκεια η οποία, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση και όπως επιβεβαιώθηκε από την αλληλογραφία μεταξύ της Επιτροπής και των ισπανικών αρχών κατά τη διαδικασία αυτή, εξηγείται, αφενός, από τις διάφορες επίσημες και ανεπίσημες επαφές που χρειάστηκαν λόγω της πολυπλοκότητας του φακέλου και, αφετέρου, από το γεγονός ότι η Επιτροπή έλαβε όλα τα πληροφοριακά στοιχεία που χρειάστηκαν για να εκτιμήσει τη νομιμότητα των επίδικων ενισχύσεων μόλις στις 23 Φεβρουαρίου 1998 — δεν μπορεί να δημιούργησε στους δικαιούχους δικαιολογημένη πεποίθηση ότι οι αμφιβολίες που είχε εκφράσει η Επιτροπή στην από 26 Ιουνίου 1996 επιστολή της δεν υφίσταντο πλέον και ότι οι ενισχύσεις δεν θα συναντούσαν πλέον αντιρρήσεις (βλ. υπό αυτήν την έννοια, απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 97, σκέψη 28).

146 Το γεγονός ότι η Επιτροπή ενέκρινε οριστικά, με την από 1 Ιουλίου 1998 απόφασή της, μέρος των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν κατ' εφαρμογήν του ΣΕΑ δεν μπορεί να προβληθεί λυσιτελώς προς στήριξη της δικαιολογημένη πεποίθησεως των δικαιούχων, κατά τη διοικητική διαδικασία, για τη νομιμότητα του επίδικου καθεστώτος ενισχύσεων.

147 Τέλος, να μην αληθεύει ότι, με την προπαρατεθείσα στη σκέψη 117 απόφαση RSV κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο έγκρινε ότι το χρονικό διάστημα των 26 μηνών που χρειάστηκε η Επιτροπή για να εκδώσει την απόφαση στην υπόθεση αυτή μπορούσε να δημιουργήσει στην προσφεύγουσα δικαιολογημένη πεποίθηση ενόψει της οποίας η Επιτροπή δεν θα έπρεπε να υποχρεώσει τις ενδιαφερόμενες εθνικές αρχές να διατάξουν την επιστροφή της επίδικης ενισχύσεως (βλ. αιτιολογική σκέψη 17), επιβάλλεται όμως να υπογραμμιστούν οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως αυτής.

- 148 Στην υπόθεση εκείνη, η ενίσχυση κοινοποιήθηκε επίσημα στην Επιτροπή, μετά βεβαίως την καταβολή της στον δικαιούχο. Αναφερόταν σε πρόσθετα έξοδα συνδεδεμένα με πράξη για την οποία είχαν ήδη χορηγηθεί εγκεκριμένες από την Επιτροπή ενισχύσεις. Αφορούσε έναν τομέα ο οποίος, από το 1977, είχε λάβει από τις εθνικές αρχές ενισχύσεις εγκεκριμένες από την Επιτροπή. Η εξέταση της συμβατότητάς της με την κοινή αγορά δεν απαιτούσε μια σε βάθος έρευνα. Το Δικαστήριο κατέληξε ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η προσφεύγουσα μπορούσε δικαιολογημένα να πιστέψει ότι η Επιτροπή δεν θα προέβαλε αντιρρήσεις για την ενίσχυση (βλ. σκέψεις 14 και 16).
- 149 Τα στοιχεία αυτά διαφοροποιούν θεμελιωδώς την ανωτέρω περίπτωση από την υπό κρίση υπόθεση.
- 150 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι το ΣΕΑ ουδέποτε κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή από τις ισπανικές αρχές.
- 151 Επιπλέον, από τις απαντήσεις που έδωσε η Επιτροπή στο Πρωτοδικείο στις 10 Μαρτίου 2000 προκύπτει ότι το ΣΕΑ δεν εντάχθηκε στο πλαίσιο της παρατάσεως ενός ανάλογου καθεστώτος ενισχύσεων για την αγορά επαγγελματικών οχημάτων που είχε προηγουμένως εγκριθεί από την Επιτροπή. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, στο παρελθόν, είχε εγκρίνει ένα άλλο «Σχέδιο Ανανεώσεως», το οποίο, ωστόσο, προοριζόταν, σε αντίθεση με το ΣΕΑ, για την αγορά ειδικών οχημάτων. Από τις προαναφερθείσες απαντήσεις της Επιτροπής προκύπτει επίσης ότι οι μόνες κρατικές ενισχύσεις που είχαν χορηγηθεί στο παρελθόν, κατόπιν εγκρίσεως της Επιτροπής, στις ισπανικές ΜΜΕ που δραστηριοποιούνταν στον τομέα των μεταφορών εμπορευμάτων είχαν εντελώς διαφορετικό αντικείμενο και σκοπό από τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στο πλαίσιο του ΣΕΑ. Συγκεκριμένα, επρόκειτο περί μέτρων για την ενθάρρυνση της πρόωξης συντάξεως των μεταφορέων, συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και μειώσεως του δυναμικού του τομέα.
- 152 Τέλος, τα διαλαμβανόμενα στην προσβαλλόμενη απόφαση, που επιβεβαιώνονται από την αλληλογραφία μεταξύ Επιτροπής και ισπανικών αρχών κατά τη διοικητική διαδικασία, αποδεικνύουν ότι, για την εκτίμηση του ΣΕΑ βάσει του άρθρου 92,

παράγραφος 1, της Συνθήκης, η Επιτροπή χρειάστηκε να ζητήσει επανειλημμένως πληροφοριακά στοιχεία.

153 Υπό τις συνθήκες αυτές, η προσφεύγουσα δεν μπορεί, εν προκειμένω, να προβάλει λυσιτελώς την προπαρατεθείσα στη σκέψη 117 απόφαση RSV κατά Επιτροπής.

154 Τέλος, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας σχετικά με τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.

Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας

Επιχειρήματα των διαδίκων

155 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται κατ' αρχάς ότι η επιστροφή των παράνομων ενισχύσεων πρέπει να υπαγορεύεται από τη σοβαρότητα και το μέγεθος της παραβίασεως (απόφαση της 21ης Μαρτίου 1991, Ιταλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 86, σκέψη 54). Η επιστροφή αυτή μπορεί να επιβληθεί μόνον τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1990, Γαλλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 97, σκέψεις 59 έως 62, και διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 3ης Μαΐου 1996, C-399/95 R, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-2441, σκέψη 67· απόφαση Cityflyer Express κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, σκέψεις 54 και 55). Επιπλέον, η επιστροφή δεν είναι αυτόματη αλλά προαιρετική (απόφαση του Δικαστηρίου της 24ης Φεβρουαρίου 1987, 310/85, Deufil κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 901), όπως δέχθηκε

η Επιτροπή με την από 13 Μαΐου 1991 ανακοίνωσή της, για τη διόρθωση της ανακοινώσεως της 4ης Μαρτίου 1991 σχετικά με τις ενισχύσεις που τέθηκαν σε εφαρμογή κατά παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

- 156 Ακολούθως, η προσφεύγουσα παραθέτει σειρά αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή δεν ζήτησε την επιστροφή παράνομων ενισχύσεων. Υποστηρίζει ότι, σε ορισμένες από τις υποθέσεις αυτές, οι λόγοι που προέβαλε συναφώς η Επιτροπή, οι οποίοι σχετίζονταν με τη συμβολή των ενισχύσεων στην προστασία του περιβάλλοντος, το αμελητέο του παρασχεθέντος πλεονεκτήματος ή και τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των δικαιούχων πρέπει να ληφθούν υπόψη εν προκειμένω.
- 157 Η προσφεύγουσα καταλήγει ότι η εντολή προς το Βασίλειο της Ισπανίας να ανακτήσει τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν σε καθέναν από τους δικαιούχους του ΣΕΑ είναι εντελώς δυσανάλογη. Συγκεκριμένα, η ζημία που θα προκαλούνταν στους δικαιούχους αυτούς ουδόλως μπορεί να συγκριθεί με τη φερόμενη στρέβλωση του ανταγωνισμού που συνδέεται με τη χορήγηση των εν λόγω ενισχύσεων. Αναφερόμενη στην απόφαση Cityflyer Express κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 59, η προσφεύγουσα προσθέτει ότι ο κανόνας περί αναλογικότητας απαιτεί τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διασφάλιση ενός συστήματος υγιούς ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς, τα οποία επηρεάζουν κατά το δυνατόν ελάχιστα την αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας. Εν προκειμένω, επιβάλλοντας την επιστροφή των εν λόγω ενισχύσεων, η Επιτροπή θα έβλαπτε την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στην Κοινότητα, χωρίς να ευνοηθεί ο υγιής ανταγωνισμός στην εσωτερική αγορά, δεδομένου ότι το ΣΕΑ δεν επηρεάζει το ενδοκοινοτικό εμπόριο.
- 158 Η Επιτροπή, στηριζόμενη στη σχετική νομολογία, ισχυρίζεται ότι, εν προκειμένω, η επιστροφή των ενισχύσεων είναι αναγκαία προκειμένου να αποκατασταθούν οι όροι του ανταγωνισμού που ίσχυαν πριν από τη χορήγησή τους. Ναι μεν η επιστροφή των παράνομων ενισχύσεων μπορεί, υπό εξαιρετικές περιστάσεις, να μη ζητηθεί, εν

προκειμένω, όμως, τέτοιες περιστάσεις δεν συνέτρεχαν. Εξάλλου, η Επιτροπή εξηγεί συνοπτικά τους λόγους που την οδήγησαν να μη ζητήσει την επιστροφή των ενισχύσεων με τις διάφορες αποφάσεις που αναφέρει η προσφεύγουσα. Πάντως, τέτοιοι λόγοι δεν υφίσταντο εν προκειμένω.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 159 Κατ' αρχάς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η εξέταση του δεύτερου λόγου δεν αποδυνάμωσε την ανάλυση της Επιτροπής σχετικά με την ασυμβατότητα προς την κοινή αγορά των αναφερόμενων στο άρθρο 3 της προσβαλλόμενης απόφασης ενισχύσεων, οι οποίες χορηγήθηκαν στις εκπροσωπούμενες από την προσφεύγουσα επιχειρήσεις.
- 160 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, όταν η Επιτροπή διαπιστώνει την ασυμβατότητα μιας ενισχύσεως με την κοινή αγορά, μπορεί να ζητήσει από το οικείο κράτος μέλος να διατάξει την επιστροφή της ενισχύσεως από τους δικαιούχους, διότι η κατάργηση μιας παράνομης ενισχύσεως μέσω της αναζητήσεώς της αποτελεί τη λογική συνέπεια της διαπιστώσεως του παράνομου χαρακτήρα της, εφόσον διά της αναζητήσεώς της επιτυγχάνεται η αποκατάσταση της προτέρας καταστάσεως (βλ. αποφάσεις *Deufil* κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 155, σκέψη 24, της 21ης Μαρτίου 1990, *Βέλγιο κατά Επιτροπής*, προπαρατεθείσα στη σκέψη 92, σκέψη 66, και της 14ης Ιανουαρίου 1997, *Ισπανία κατά Επιτροπής*, προπαρατεθείσα στη σκέψη 109, σκέψη 47).
- 161 Από τη λειτουργία αυτή της επιστροφής προκύπτει, επίσης, ότι, κατά κανόνα, πλην εξαιρετικών περιπτώσεων, η Επιτροπή δεν αγνοεί τη διακριτική της ευχέρεια, την οποία έχει αναγνωρίσει η νομολογία του Δικαστηρίου (απόφαση *Deufil* κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 155, σκέψη 24), όταν ζητεί από το κράτος μέλος να ανακτήσει τα ποσά που χορηγήθηκαν υπό μορφή παράνομων ενισχύσεων, διότι ζητεί μόνον την αποκατάσταση της προτέρας καταστάσεως (απόφαση της 17ης Ιουνίου 1999, *Βέλγιο κατά Επιτροπής*, προπαρατεθείσα στη σκέψη 37, σκέψη 66).

- 162 Το γεγονός ότι, σε ορισμένες ιδιαίτερες περιπτώσεις, η Επιτροπή δεν ζήτησε την ανάκτηση των σχετικών ενισχύσεων δεν μπορεί, ανεξάρτητα από τους λόγους που την οδήγησαν σ' αυτό, να συνεπαχθεί ότι εν προκειμένω η Επιτροπή δεν ενήργησε στο πλαίσιο της διακριτικής της ευχέρειας, ζητώντας από τις ισπανικές αρχές την αναζήτηση των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν παράνομα και ορθώς θεωρήθηκαν ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά.
- 163 Ακολούθως, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αρχή της αναλογικότητας απαιτεί οι πράξεις των κοινοτικών οργάνων να μην υπερβαίνουν τα όρια αυτού που είναι κατάλληλο και αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, ενώ εξυπακούεται ότι, όταν υφίσταται δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσοτέρων του ενός καταλλήλων μέτρων, πρέπει να γίνεται προσφυγή στο λιγότερο αναγκαστικό (βλ. π.χ., τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 17ης Μαΐου 1984, 15/83, *Denkavit Nederland*, Συλλογή 1984, σ. 2171, σκέψη 25, και της 11ης Ιουλίου 1989, 265/87, *Schröder*, Συλλογή 1984, σ. 2237, σκέψη 21).
- 164 Η ανάκτηση των παράνομων ενισχύσεων, εφόσον αποβλέπει στην αποκατάσταση της προτέρας καταστάσεως, δεν μπορεί, καταρχήν, να θεωρηθεί ως μέτρο δυσανάλογο προς το σκοπό των διατάξεων της Συνθήκης στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων (αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 1990, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 92, σκέψη 66, της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, Ισπανία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 73, σκέψη 75, και της 14ης Ιανουαρίου 1997, Ισπανία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 109, σκέψη 47). Ένα τέτοιο μέτρο, ακόμη και αν τεθεί σε εφαρμογή αρκετό χρόνο μετά τη χορήγηση των εν λόγω ενισχύσεων, δεν συνιστά κύρωση μη προβλεπόμενη από το κοινοτικό δίκαιο.
- 165 Το προβαλλόμενο από την προσφεύγουσα γεγονός ότι η επιστροφή των ενισχύσεων από τους δικαιούχους θα τους προκαλούσε ζημία πολύ σημαντικότερη από τη στρέβλωση του ανταγωνισμού και τον επηρεασμό του ενδοκοινοτικού εμπορίου που

προκλήθηκαν από τη χορήγηση των ενισχύσεων αυτών, εκτός του ότι δεν στηρίζεται σε κανένα συγκεκριμένο στοιχείο, δεν μπορεί, συναφώς, να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η υποχρέωση επιστροφής των ενισχύσεων αποτελεί μέτρο δυσανάλογο προς τον επιδιωκόμενο από τη Συνθήκη σκοπό (βλ. υπ' αυτήν την έννοια, αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 1990, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 92, σκέψεις 65 έως 67, και της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, Ισπανία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 73, σκέψεις 73 έως 75).

- 166 Τέλος, η προσφεύγουσα δεν μπορεί εν προκειμένω να επικαλεσθεί λυσιτελώς την προπαρατεθείσα στη σκέψη 59 απόφαση Cityflyer Express κατά Επιτροπής.
- 167 Στην υπόθεση εκείνη, η οποία αφορούσε δάνειο που χορήγησε με προτιμησιακό επιτόκιο η Περιφέρεια Βαλονίας (Βέλγιο) σε επιχείρηση αερομεταφορών, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων περιστάσεων, η Επιτροπή ορθώς χαρακτήρισε ως ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά μόνον τη διαφορά μεταξύ των τόκων που θα είχε καταβάλει η δικαιούχος επιχείρηση σύμφωνα με την τιμή της αγοράς και των τόκων που πράγματι καταβλήθηκαν (σκέψη 53 του αιτιολογικού). Αφού υπενθύμισε ότι κατ' αρχήν δεν πρέπει να γίνεται διάκριση ανάλογα με το αν η ενίσχυση έχει χορηγηθεί υπό μορφή δανείου ή υπό μορφή συμμετοχής στο κεφάλαιο, το Πρωτοδικείο είπε ότι η ενιαία εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή σε αμφοτέρους τις περιπτώσεις μπορεί εντούτοις, αν ληφθεί υπόψη ο κανόνας περί αναλογικότητας, να επιβάλει τη λήψη διαφορετικών μέτρων για την εξάλειψη των διαπλοτωθειών στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και για την επαναφορά των πραγμάτων στην κατάσταση που επικρατούσε πριν από την καταβολή της παράνομης ενισχύσεως (σκέψεις 54 και 55). Βάσει αυτού, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, όταν πρόκειται για συμμετοχή στο κεφάλαιο, η Επιτροπή μπορεί να θεωρήσει ότι η εξάλειψη του παρασχεθέντος πλεονεκτήματος απαιτεί την επιστροφή της εισφοράς κεφαλαίου, ενώ όταν, αντίθετα, πρόκειται για δάνειο, αν το πλεονέκτημα από άποψη ανταγωνισμού συνίσταται στο χορηγηθέν προτιμησιακό επιτόκιο και όχι στην ίδια την αξία των κεφαλαίων που τέθηκαν στη διάθεση της επιχειρήσεως, η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα, αντί να επιβάλει αυτομάτως την απόδοση του δανεισθέντος ποσού, να επιβάλει την εφαρμογή του επιτοκίου που θα είχε συμφωνηθεί υπό κανονικές συνθήκες αγοράς και την επιστροφή της διαφοράς μεταξύ των τόκων που θα είχαν καταβληθεί υπό τέτοιες συνθήκες και των τόκων που καταβλήθηκαν πράγματι βάσει του χορηγηθέντος προτιμησιακού επιτοκίου (σκέψη 56).

- 168 Εν προκειμένω, οι ενισχύσεις που κρίθηκαν ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά αντιστοιχούν στις μειώσεις των επιτοκίων επί των πιστώσεων που χορηγήθηκαν στα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 3 της προσβαλλόμενης αποφάσεως, χάρη στην παρέμβαση των ισπανικών δημοσίων αρχών. Ως εκ τούτου, η υποχρέωση ανακτήσεως των ενισχύσεων που προβλέπεται στο άρθρο 4 της εν λόγω αποφάσεως καλύπτει μόνον τις συγκεκριμένες επιδοτήσεις επιτοκίων, οπότε δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.
- 169 Συνεπώς, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας περί παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας.

Επί της παραβιάσεως της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 170 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι διευκρινίσεις της τελευταίας περιόδου της αιτιολογικής σκέψεως VI της προσβαλλόμενης αποφάσεως δεν συνιστούν επαρκή αιτιολογία της υποχρεώσεως ανακτήσεως των ελίδικων ενισχύσεων. Ισχυρίζεται ότι, αν ληφθούν υπόψη οι πολλαπλές περιπτώσεις στις οποίες η Επιτροπή δεν ζήτησε την ανάκτηση παράνομων ενισχύσεων, η υποχρέωση επιστροφής στην υπό κρίση υπόθεση πρέπει να θεμελιωθεί σε ειδική αιτιολογία.
- 171 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η αιτιολογία της προσβαλλόμενης αποφάσεως επί του σημείου αυτού είναι επαρκής.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

172 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, όταν, αντιθέτως προς τις διατάξεις του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, οι σχεδιαζόμενες επιχορηγήσεις έχουν, όπως εν προκειμένω, ήδη καταβληθεί, η Επιτροπή, η οποία έχει την εξουσία να ζητήσει από τις εθνικές αρχές να διατάξουν την επιστροφή, δεν είναι υποχρεωμένη να εκθέτει συγκεκριμένους λόγους για να δικαιολογεί την άσκηση αυτής της εξουσίας (βλ. αποφάσεις της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, Ισπανία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 73, σκέψη 78, και της 17ης Ιουνίου 1999, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 37, σκέψη 82).

173 Εν προκειμένω, στο σημείο VI των αιτιολογικών σκέψεων της προσβαλλομένης απόφασης, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, επειδή το Βασίλειο της Ισπανίας δεν της κοινοποίησε το ΣΕΑ εντός της προβλεπόμενης στο άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης προθεσμίας, το θεωρεί ως καθεστώς παράνομο σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο (πρώτο εδάφιο). Απορρίπτει το επιχείρημα που προέβαλαν οι ισπανικές αρχές κατά τη διοικητική διαδικασία ότι η επίδικη επιδότηση είχε καταστεί νόμιμη λόγω του χρονικού διαστήματος που παρήλθε από τη θέση του καθεστώτος σε ισχύ, υπενθυμίζοντας ότι η εφαρμογή των μέτρων ενισχύσεως χωρίς προηγούμενη κοινοποίησή τους στο στάδιο του σχεδιασμού συνιστά παραβίαση του κοινοτικού δικαίου, η οποία μπορεί να οδηγήσει στην έντοκη επιστροφή των ενισχύσεων (δεύτερο εδάφιο). Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι, με την από 26 Ιουνίου 1996 επιστολή της προς τις ισπανικές αρχές, επέστησε την προσοχή τους στο γεγονός ότι κάθε παράνομα χορηγηθείσα ενίσχυση μπορούσε να οδηγήσει σε απόφαση που υποχρεώνει το οικείο κράτος μέλος να ανακτήσει την ενίσχυση. Επισημαίνει ακόμη ότι το Βασίλειο της Ισπανίας, στην απαντητική επιστολή του για την έναρξη της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, ισχυρίστηκε ότι, δεδομένης της μικρής σημασίας των χορηγηθεισών ενισχύσεων, μια απόφαση συνεπαγόμενη την επιστροφή τους θα ήταν αντίθετη προς την αρχή της αναλογικότητας (τρίτο εδάφιο). Η Επιτροπή φρονεί, ωστόσο, ότι, εν προκειμένω, η επιστροφή είναι απαραίτητη προκειμένου να αποκατασταθούν οι ίσοι όροι ανταγωνισμού που υφίσταντο πριν από τη χορήγηση της ενισχύσεως (τέταρτο εδάφιο).

174 Επειδή η προσφεύγουσα δεν εκθέτει κανένα ιδιαίτερο στοιχείο που να χρήζει περαιτέρω αιτιολογήσεως από την Επιτροπή, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι οι διαλαμβανόμενες στην προηγούμενη σκέψη σκέψεις, οι οποίες αποτελούν τμήμα

μιας αποφάσεως που εξηγεί λεπτομερώς για ποιο λόγο οι επιστρεπτέες ενισχύσεις είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, συνιστούν, ως προς το άρθρο 190 της Συνθήκης, επαρκή αιτιολογία της υποχρεώσεως ανακτήσεως που προβλέπεται στο άρθρο 4 της προσβαλλόμενης αποφάσεως (βλ. υπ' αυτήν την έννοια, αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 1991, Ιταλία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 86, σκέψη 54, και της 17ης Ιουνίου 1999, Βέλγιο κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα στη σκέψη 37, σκέψη 83).

- 175 Επομένως, η επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας σχετικά με την έλλειψη αιτιολογίας πρέπει να απορριφθεί.
- 176 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, ο πρώτος και τρίτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθούν.
- 177 Κατά συνέπεια, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 178 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα ηττήθηκε, καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της τελευταίας.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) **Απορρίπτει την προσφυγή.**

- 2) **Καταδικάζει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.**

Lenaerts

Azizi

Moura Ramos

Jaeger

Mengozzi

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Σεπτεμβρίου 2000.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

K. Lenaerts